

TC.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

PİSİDİA ANTİOCHEİA 'SI KENT SİKKELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ramazan ÖZGAN

HAZIRLAYAN
Mehmet AKTAŞ

KONYA-2006

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

KISALTMALAR ve BİBLİYOGRAFYA

1. GİRİŞ

- 1.1. Konunun Tanımı ve Önemi1
1.2. Araştırma Metodu ve Amacı.....1

2. SİKKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....2

- 2.1. Sikke'nin Tanımı.....2
2.2. Sikke'nin İcadından Önceki Ticaret Anlayışı.....3
2.3. Sikke Darbı ve Teknikleri5

3. ROMA'DA SİKKENİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL

GELİŞİMİ.....7

4. PİSİDİA ANTİOCHEİA'SI KENTİ.....10

- 4.1.Kentin Yeri.....10
4.2.Kentin Tarihi.....11

5. PİSİDİA ANTİOCHEİA'SI KENT SİKKELERİNİN GENEL

ÖZELLİKLERİ.....16

5.1. Ön Yüz Betimlemeleri.....16

- 5.1.1. Ön yüzde Yer Alan İmparator ve İmparatoriçeler.....16
5.1.1.1. Augustus.....16
5.1.1.2. Tiberius.....17
5.1.1.3. Vespasianus.....17
5.1.1.4. Titus.....18
5.1.1.5. Antoninus Pius.....18
5.1.1.6. Commodus.....19
5.1.1.7. Septimius Severus.....20
5.1.1.8. Iulia Domna.....21
5.1.1.9. Caracalla.....22
5.1.1.10. Geta.....23
5.1.1.11. Elagabalus.....23
5.1.1.12. Severus Alexander.....24
5.1.1.13. III. Gordianus25

5.1.1.14. Philippus Arabs.....	25
5.1.1.15. II. Philippus	26
5.1.1.16. Traianus Decius.....	27
5.1.1.17. Volusianus.....	27
5.1.1.18. Aemilianus.....	28
5.1.1.19. Valerianus.....	28
5.1.1.20. Gallienus.....	29
5.1.1.21. II. Claudius Gothicus.....	30
5.1.1.22. Florianus.....	30
5.1.1.23. Licinius.....	31
5.1.2. Ön Yüzde Yer Alan Yazılar.....	31
5.2. Arka Yüz Betimlemeleri.....	32
5.2.1. Arka Yüzde Yer Alan Figürler.....	32
5.2.1.1. Remus ve Romulus.....	32
5.2.1.2. Men.....	33
5.2.1.3. Ceres.....	33
5.2.1.4. Fortuna.....	34
5.2.1.5. Victoria.....	34
5.2.1.6. Genius.....	34
5.2.1.7. Anthios.....	35
5.2.1.8. Labarium.....	35
5.2.1.9. Çiftçi Figürü.....	35
5.2.2. Arka Yüzde Yer Alan Yazılar.....	36
6. KATALOG.....	38
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	50

RESİMLER

HARİTALAR

ÖNSÖZ

Arkeolojinin küçük ama önemli sanat eserleri dediğimiz kollarından birini meydana getiren, günümüzde gerek Arkeoloji, gerek Eskiçağ Tarihçileri, gerekse de Sanat Tarihçileri için bir çok problemi çözmek hususunda birinci sınıf kaynak teşkil eden sikkeler, M.Ö 7. yy.ın ortalarında Lydialılar tarafından bulunarak Dünya Kültür Tarihine miras olarak bırakılmıştır.

Önemli bir tarihi belge niteliği taşıyan sikkeler yazılı belgeler ve arkeolojik buluntularla beraber incelendiği zaman bizlere pek çok konuda bilgi aktarırlar. Sikke bir alışveriş aracı olması yanında dönemin siyasi anlayışına paralel olarak propaganda amaçlı, yani metal gazete olarak da kullanılmıştır. Sikkeler üzerinde yer alan betimlerden ve yazılardan devletlerin ekonomik durumlarını, dinsel, tarihsel, askeri ve sosyal yapılarını, sikkeyi bastıran imparatorun adını, almış olduğu unvanları ve portre özelliklerini de öğrenmek mümkündür.

Pisidia Bölgesi'nde Romalılarca kolonize edilen ve çevresindeki diğer kentlere göre önemli bir kavşak noktasında yer alan Pisidia Antiocheia'sı kentine verilen önem Augustus'un "Res Gestai Divi Augusti'si" ile daha da belirginleşmiştir. Roma imparatorluğu'nun kendisine verdiği hakla M.Ö. I. yy. dan başlayarak M.S. 3. yy. a kadar sikke darp eden Pisidia Antiocheia'sına ait kent sikkeleri yüksek lisans tez konusu olarak çalışılmıştır.

Pisida Antiocheia'sı kent sikkelerini incelerken bana her konuda yardımcı olan ve yol gösteren değerli hocam, danışmanım Prof. Dr. Ramazan ÖZGAN'a, konu ile ilgili müzelerdeki sikkeleri yerinde incelememe izin veren ve gerekli kolaylığı gösteren Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü yetkililerine, Konya Etnografya Müzesi'ndeki çalışmalarım sırasında gereken yardımı gösteren Yaşar YILMAZ'a, arkadaşlarım Osman DOĞANAY, Coşkun BİLGİ ve Halil GÖRGÜLÜ'ye, ayrıca benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

MEHMET AKTAŞ

KONYA 2006

KISALTMALAR ve BİBLİYOGRAFYA

Bibliyografya ve dipnotlarda Archäologischer Anzeiger 1997’de verilen kısaltmalar esas alınmıştır. Bunların dışındaki kısaltmalar aşağıdaki gibidir:

- Akşit 1970** :Akşit, O., Roma İmparatorluk Tarihi (M.S. 193-395), İstanbul, 1970.
- Akşit 1976** :Akşit, O., Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 27- M.S. 192), İstanbul, 1976.
- Atlan 1970** :Atlan, S., Roma Tarihinin Ana Hatları, 1. Kısım Cumhuriyet Devri, İstanbul, 1970.
- Atlan 1976** :Atlan, S., 1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler, İstanbul, 1976.
- Atlan 1993** :Atlan, S., Grek Sikkeleri, İstanbul, 1993.
- Bayatlı 1953** :Bayatlı, O., Bergama Tarihinde Sikkeler, İzmir, 1953.
- Baydur 1981** :Baydur, N., “Roma Sikkeleri”, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, sayı:12/13, 1981, 19-25.
- Baydur 1998** :Baydur, N., Roma Sikkeleri, İstanbul, 1998.
- Bosch 1951** :Bosch, E., İstanbul Arkeoloji Müzeleri Eski Sikkeler Rehberi, I. Bölüm, Yunan, Roma, Bizantin ve Avrupa Sikkeleri, İstanbul, 1951.
- Carradice-Price 2001** :Carradice, I.- Price, M., Hellen Dünyasında Sikke (Çev: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul, 2001.
- Drew-Bear 1996** :Drew, T.-Bear, “Pisidia Antiokheia’sından Yeni Yazıtlar”, XIV. AST I, 1996, 73-79.
- Drew-Bear 1997** :Drew, T.-Bear, “Pisidia Antiokheia’dan Yeni Yazıtlar”, XV. AST I, 1997, 361-367.
- Drew-Bear 1999** :Drew, T.-Bear, “Pisidia Antiokheia Tiyatrosunun Yazıtları”, XVII. AST, 1999, 209-215.
- Erhat 1999** :Erhat, A., Mitoloji Sözlüğü, İstanbul, 1999.
- Erzen 1953** :Erzen, A., “Ay Tanrısı Men’in Adı ve Menşei Hakkında”, Belleten XVII, 1953, 1-14.

- French –Mitchell 1977** :French, D. H. - Mitchell, S., “Roma İmparatorluğu’nun İlk Devirlerinde Pisidia’da Yollar ve Ulaşım”, TürkAD, XXIV-1, 1977, 213-218.
- Grimal 1976** :Grimal, P., Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma, İstanbul, 1976.
- Göktürk 2002** :Göktürk, M. T., “Anadolu’da Her Sikke Bir Şehir: Anadolu’da Sikke Basan Kentler Üzerine Alfabetik Bir İnceleme”, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2001 Yıllığı, 2002, 109-182.
- Gür 1976** :Gür, S., Antik Sikkeler, İstanbul, 1976.
- Homeros** :Homeros, İlyada, (Çev: A. Erhat/A. Kadir), İstanbul, 1998.
- Howgego 1998** :Howgego, C., Sikkelerin Işığında Eskiçağ Tarihi (Çev: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul, 1998.
- Jones 1971** :Jones, A.H.M., The Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford, 1971.
- Karamut 1987** :Karamut, İ., Pisidia Antiocheia’sı Heykeltraşlığı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1987.
- Karamut 1989** :Karamut, İ., “Pisidia Antiocheia’sı Yakınında Bulunan Men Kutsal Alanı”, TürkAD, XXVIII, 1989, 177-189.
- Karwiese 1995** :Karwiese, S., Antik Nüvizmatığe Giriş, İstanbul, 1995.
- Kienast 1990** :Kienast, D., Römische Kaisertubelle, Darmstadt, 1990.
- Krzyżanowska 1970** :Krzyżanowska, A., Monnaies Coloniales, D’Antioche De Pısidie, Tome 7, Warszawa, 1970.
- Levick 1958** :Levick, B., “An honorific inscription from Pisidian Antioch” AnatSt. 8, 1958, 219-222.
- Levick 1967** :Levick, B., Roman Colonies in Southern Asia Minor, Oxford, 1967.
- Özsait 1982** :Özsait, M., “Anadolu’da Roma Egemenliği”, Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, C.II., İstanbul, 1982, 326-361.
- Özsait 1982a** :Özsait, M., “Anadolu’da Hellenistik Dönem”, Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, C.II., İstanbul, 1982, 279-324.

- Özsait 1985** :Özsait, M., Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi, İstanbul, 1985.
- Ramsay 1926** :Ramsay, W. M., “Studies in the Roman Province Galatia”, JRS, XVI, 1926, 102-119.
- Saltuk 1997** :Saltuk, S., Arkeoloji Sözlüğü, İstanbul, 1997.
- Sear 1991** :Sear, D.R., Greek Imperial Coins and Their Values, London, 1991.
- SNG 1999** :Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland, Pfälzer Privatsammlungen, 5. Pisidien und Lykaonien, Nr.1-586, München, 1999.
- Strabon** :Strabon, Geographika (Çev: Adnan Pekman), İstanbul, 1987.
- Taşlıalan 1993** :Taşlıalan, M., Pisidia Antiocheia’sı Augustus Kutsal Alanı ve Tapınağının Rekonstrüksiyonu (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1993.
- Taşlıalan 1997** :Taşlıalan, M., Yalvaç Pısidia Antiocheia, İstanbul, 1997.
- Taşlıalan 1999** :Taşlıalan, M., “Pisidia Antiocheia’sının Tarihçesi”, I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 1999, 5-19.
- Taşlıalan 2001** :Taşlıalan, M., “Anadolu İnanç Turizminde Antiocheia’nın Yeri”, Arkeoloji ve Sanat, sayı:105, 2001, 64-67.
- Tekin 1988** :Tekin, O., “Sikkenin Bulunuşundan Önceki Değişim ve Ödeme Araçları”, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, sayı: 40/41, 1988, 22-27.
- Tekin 1994** :Tekin, O., Grek ve Roma Sikkeleri, İstanbul, 1994.
- Tekin 1997** :Tekin, O., Antik Nümismatik ve Anadolu, İstanbul, 1997.
- Tekin 2000** :Tekin, O., Eskiçağda Para (Antik Nümismatiğe Giriş), İstanbul, 2000.
- Tulay 2001** :Tulay, A. S., Genel Nümizmatik Sözlüğü, İstanbul, 2001.

Vittinghoff 1951

:Vittinghoff, F., Römische Kolonisation und Bürgerrechtspolitik unter Caesar und Augustus, Wiesbaden, 1951.

Bkz.

: Bakınız.

cm.

: santimetre.

gr.

: gram.

Kat.

: Katalog.

Lev.

: levha.

mm.

: milimetre.

M.Ö.

: Milattan Önce.

M.S.

: Milattan Sonra.

Ref.

: Referans.

Res.

: Resim.

yy.

: Yüzyıl

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı ve Önemi

Yazılı belge sayılabilecek arkeolojik değerlerden biri olduğu için sikkeler, bir kalıntı sahasındaki kalıntıların anlamlandırılmasında büyük yarar sağlamaktadır. Sikke lejantlarındaki ifadeler, bir antik kentin ilişkide olduğu diğer kentleri ve o kentin sosyo-ekonomik durumunu gözler önüne sermektedir. Sikke betimlemelerinden yola çıkarak kentteki dini ve sosyal yapılar hakkında da bilgi sahibi olabilmekteyiz. Bu bağlamda günümüzde Isparta İli, Yalvaç İlçesi sınırları içerisinde yer alan Pisidia Antiocheia'sı antik kentine ait Konya Etnografya Müzesi'nde bulunan kent sikkeleri, kentin tarihi ve sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi vermesi bakımından bu çalışma kapsamında incelenmiştir. Pisidia Bölgesi'nde yer alan ve Augustus döneminde (M.Ö.27-M.S.14) bir Roma garnizonu olarak kurulan Pisidia Antiocheia'sının kent sikkeleri ayrı bir öneme sahiptir.

1.2. Araştırma Metodu ve Amacı

Bu çalışmada, "Pisidia Antiocheia'sı Kent Sikkeleri" başlığı altında bugün Konya Etnografya Müzesi'nde korunan ve bugüne kadar çalışılmamış olan Pisidia Antiocheia'sına ait kent sikkeleri incelenmiştir.

Çalışmamızdaki temel amaç, Konya Etnografya Müzesi'nde bulunan Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinin toplu bir değerlendirmesini yapıp, elde bulunan sikke örneklerine göre kent hakkında bazı sonuçlara ulaşmaktır. Çalışmada ilk iş olarak Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden alınan izinle Konya Etnografya Müzesi'ndeki sikkelerin kayıt altında tutulduğu envanter defterleri tek tek taranarak Pisidia Antiocheia'sına ait kent sikkeleri tespit edilmiştir. Daha sonra envanter numaralarına göre fotoğrafları çekilen sikkeler önce kendi içlerinde dönemsel olarak ayrıldıktan sonra kronolojik bir sıraya tabi tutulmuş, her sikkenin ayrı ayrı incelenmesi ile de bir katalog oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmada Konya Etnografya Müzesi'nde bulunmayan İmparator Titus'dan (M.S. 79-81) önceki tespit edebildiğimiz imparatorlara ait sikkeler de çeşitli yayınlardan taranarak katalogta verilmiştir.

2. SİKKE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Sikke'nin Tanımı

İnsanların alışverişlerinde kolaylık sağlamak amacıyla icat edilmiş olan sikkeler ilk kez M.Ö. 7. yüzyılın ortalarında, Batı Anadolu'da yaşayan ve ekonomisi güçlü olan Lydia Devleti tarafından darp edilmiştir. Zamanla Batı Anadolu'dan Yunanistan'a geçmiş Atina ve Korinth'de de benimsenmiştir. Romalılar ise M.Ö. 3. yy.ın ortalarından itibaren sikke kullanmaya başlamışlardır.

Sikkeler; dillere, dönemlere ve Nüvizmatlara göre çeşitli adlarla anılmışlar ve tanımlanmışlardır. Klasik çağda “*kanun*” anlamında kullanılan ve Yunanca *nomos* sözcüğünden türetilmiş olan *nomisma* ve Latince *nummus*, sikke demektir.¹

Sikke; ticarete ve günlük alışverişlerde ödeme aracı olarak kullanılan, ağırlığı ve içindeki değerli maden miktarı devlet tarafından üzerine konan resim ve yazılarla garanti altına alınmış küçük madeni bir parçadır.²

Sikkenin oluşması için metalin doğal kendi değeri, saptanmış ağırlığı ve sikkenin darbindan sorumlu yöneticinin işaret veya arması olması gereklidir. Sikke ancak üstündeki resim, işaret ve diğer sembollerin yardımıyla belli bir değer taşır. Sikke devletin resmi damgasıyla kıymeti teminat altına alınmış, kullanışı gayet kolay olan bir ödeme aracıdır.

Bu açıklamalardan sonra sikke için “çeşitli metallerden yapılmış alışverişlerde kolaylıkla kullanılabilen, üzerinde kendisini yapan ya da yaptıranın, istendiği zaman tekrar geri almayı garanti eden devletin arma veya işaretini taşıyan, basıldığı dönemin ya da öncesinin kültürüne, tarihsel, dinsel, askeri, sosyal ve siyasi yaşantısına ışık tutan, taşınabilme ve kullanma kolaylığından dolayı genelde yuvarlak (disk şeklinde) olarak darp edilen bir ödeme aracıdır.” tanımı yapılabilir.

Ödeme aracı olarak kullanılan sikke ile para arasındaki farkı, her sikkenin bir para olduğu, fakat her paranın sikke olmadığı şeklinde açıklayabiliriz. Çünkü sikkenin icadından öncede para vardı. Tahıl ürünleri, aletler üç ayaklı kazanlar baltalar, hayvanlar hep para olarak kullanılıyordu. Sikke bu çeşitliliğe son verip, standart bir şekilde işlem görmeyi sağlamıştır.³

Sikkeler aynı zamanda birer tarihi belge olan küçük buluntulardır. Sikkeler bir kentin ya da devletin yalnızca ticari ve ekonomik durumunun aydınlatılmasına değil, aynı zamanda dönemin siyasi olaylarının aydınlatılmasına da yardımcı olur. Sikkelerin yardımıyla her

¹ Tekin 1997, 21.

² Atlan 1976, 1.

³ Tekin 1997, 19.

dönemdeki günlük yaşamı, inançları, tapınılan tanrı ve tanrıçaları, tapınakları, kentte yapılan festivalleri, spor karşılaşmalarını ve neticesinde verilen ödülleri, şehirlerde inşa edilen köprü, su yolu, deniz feneri gibi yapıları, kutsal hayvanlar ile av hayvanlarını, mitolojik hikâyeler ve kahramanları, şehri ziyaret eden imparatorlar gibi yüzlerce konuda en kesin ve doğru bilgileri edinebiliriz.

2.2. Sikke'nin İcadından Önceki Ticaret Anlayışı

İnsanlar henüz yerleşik düzene geçmeden önce göçebe hayatı yaşadıklarından ve avcılıkla geçindiklerinden dolayı paraya ihtiyaç duymuyorlardı. İnsanların yerleşik düzene geçmesiyle birlikte (Neolitik Dönem) beraber yaşama düşüncesinden dolayı malın ya da eşyanın değerinin saptanması, beraberinde değer düşüncesini ve buna bağlı olarak da eşdeğer düşüncesini akla getirmiştir. Bunun sonucunda da bir değişim aracına yani paraya ihtiyaç duyulmuştur.

Para, esas olarak ticarete kullanılan bir değer ölçüsü, değişim ve ödeme aracıdır.⁴ Para sayesinde malın malla değiştirilmesi kolaylaşmıştır. Mal önce para ile değiştirilerek satış işlemi gerçekleştirilmiş daha sonra da elde edilen para ile de gerekli olan ihtiyaç malzemesi alınmıştır. Oysa, malın malla değiştirilmesi (trampa/barter) sistemi güçlüklerle doludur. Çünkü, trampada gereksinim duyulan malın karşı taraftan alınabilmesi için, karşı tarafında ihtiyacı olan malın sizin elinizde olması gerekir. İlkel toplumlarda uygulanabilen bu sistem toplumlar geliştikçe terk edilmiştir.⁵

Para, sikke icat edilmeden çok uzun süre öncesinden beri mevcuttur. Tarih öncesi dönemden yakın zamana değin, sikke dışında çeşitli objeler veya mallar çeşitli toplumlarca para niyetine kullanılmıştır. Örneğin eski Uzak Doğu'da istiridye kabukları ve tunç aletler, Eski Mısır'da altın yüzükler, Orta Çağ İzlanda'sında kurutulmuş balık ve yakın zamanda ise Kuzey Amerika yerlileri arasında istiridye kabuğundan yapılmış boncuk-kolyeler (wampum) veya battaniyeler para olarak kullanılmıştır.⁶

Sikkenin icadından önce insanlar ilk önce kendileri için yararlı olan ve elde bulunan tahıl ürünleri, tuz, çay, tütün, pirinç gibi yiyecek maddeleri ile özellikle hayvanları (sığır, koyun, inek) para olarak kullanmışlardır. Greklerde Drakon'un (M.Ö. 624) kanunlarında karşılığı hayvan olarak tespit edilmiş cezalar vardır.⁷ Latince'de para anlamına gelen "pecunia" sözcüğünün büyükbaş hayvan anlamına gelen "pecus"tan türemiş olması da bir

⁴ Tekin 1994, 22.

⁵ Tekin 1988, 22.

⁶ Carradice-Price 2001, 14.

⁷ Atlan 1976, 1.

zamanlar hayvanların para yerine kullanıldığını göstermektedir.⁸ Bu ödeme şekilleri Miken devrinden (1580-1200) önce son bulmuştur. Homeros destanlarında da hayvanların bir ödeme biçimi olarak değil de kıymet ölçüsü olarak kullanılması değişik bölümlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu İlyada destanının 23. bölümündeki bir güreş maçında ortaya konulan ödüller arasında kazanana on iki öküz değerinde bir üç ayak, kaybedene de dört öküz değerinde el sanatlarında hünerli bir kadın verilmesi olayı⁹ ile yine aynı destandaki Glaukes ve Diomedes'in silahlarını değiştirmeleri olayında görmekteyiz¹⁰.

".....Ama Kronosoglu Zeus, tam o sıra,
Glaukos'un aklını başından aldı,
Ttydeusoğlu Diomedes'le değişti silahlarını:
Altını tunçla değişti, yüz öküzlük silahlı dokuz öküzlük silahla..."

Yukarıdaki pasajdan da anlaşıldığı gibi, öküz doğrudan doğruya para olarak değil, değer ölçüsü olarak kullanılmıştır.

İnsanların birbirleriyle olan ilişkileri artmaya başlayınca, alışverişlerde çoğalmış ve hayvan para şeklinin çok kullanışsız olduğu görülerek terk edilmiştir. Bunun yerini alan para şekli, madeni aletler (üç ayaklı kazanlar, kürekler, şişler, baltalar, çapalar) ve süs eşyaları (yüzükler, bilezikler, küpeler) dır.¹¹ Üç ayaklı kazanlar, çapalar, baltalar gibi aletlerin para olarak kullanılması da doğrudan doğruya ağırlıklarına bağlı olmayıp yararlı bir nesne olduğu için değerliydi. Bu aletlerin gereksinim ve yararlılığı ön planda olduğu için, değeri ağırlığına bağlı değildi.¹²

Aletlerin para olarak kullanıldığı tarihlerden sonra, madenler işlenmeden ve tartılarak para olarak kullanılmışlardır. Yalnız bunun için terazinin ve bir ağırlık sisteminin doğmuş olması gereklidir.¹³ Bu devirde ya eritilmiş madenler veya daha önce para olarak kullanılmış aletler parçalanıyor ve tartıldıktan sonra alınan eşyaya karşılık satıcıya veriliyordu.¹⁴ Bu para şekli Akdeniz dünyasında M.Ö. 9-7. yy.da yaşamış insanlar tarafından kullanılmasına rağmen daha önceleri Mısır'da M.Ö. 4. binde; Mezopotamya'da M.Ö. 3. binde; Hititler'de ise M.Ö. 2. binde kullanılmıştır.¹⁵

⁸ Tekin 1994, 23.

⁹ Homeros, XXIII, 700.

¹⁰ Homeros, VI, 235.

¹¹ Atlan 1993, 13.

¹² Tekin 1997, 19.

¹³ Atlan 1993, 13.

¹⁴ Atlan 1976, 1-2.

¹⁵ Atlan 1993, 13.

Daha sonra tartılarak ödenen madenlere belirli bir şekil (yuvarlak pastalar, piramitler, yuvarlak kalın kurslar, uzun çubuklar) verilmiş ve bunların ağırlıkları da önceden tespit edilip üzerleri damgalanınca, külçe veya çubuk para şekli (Barrengeld) meydana gelmiştir. Bu para şekli için, altın, gümüş, bakır, kurşun hatta elektron kullanılmış ve bunlardan Mısır, Ön Asya ve Avrupa'da yapılan kazılarda çok sayıda bulunmuştur.¹⁶

Assur egemenlik alanı içinde bulunan Zincirli'de yapılan kazılarda M.Ö. 8. yy.a tarihlenen bir define ele geçmiştir. Define içerisinde çeşitli gümüş çubukların yanı sıra, yuvarlak disk şeklinde birkaç ingot (külçe) bulunmuştur. Bu disk şeklindeki ingotlardan üçünün üzerinde, Aramice, kral Barrekub'un adı yazılıdır. Bunları sikke düşüncesinin ilk uygulamaları olarak kabul edebiliriz.¹⁷

Sonuç olarak başlangıçta kullanılan ilk paralar canlı hayvan, tahıl ürünleri, tuz gibi elde bulunan ihtiyaç malzemeleridir. Daha sonra üç ayaklı kazan, balta, çapa gibi metal aletler ikinci aşamada insanlığın para olarak kullandığı aletler arasındadır. İlerleyen dönemlerde de değerleri ve ölçüsü önceden belirlenmiş çeltiklerden oluşan metal çubuklar para olarak kullanılmıştır. Çubuk paralar sikkenin icadından önceki son para şeklidir. Daha sonra çubuklardan koparılan parçacıklara belirli bir şekil verilerek, üzerlerine konan işaret ve resimlerle ağırlığı ve içindeki maden miktarı devlet tarafından güvence altına alınarak sikke meydana gelmiştir.

Sikke, belli bir ölçüye göre basılan madeni bir paradır ve ilkel devirlerden beri geçerli olan trampa yöntemleri yerine, daha kullanışlı bir değişim aracı olarak icat edilmiştir.¹⁸

2.3. Sikke Darbı ve Teknikleri

Metal, darphanede sikkeye dönüştürülmektedir.¹⁹ Antik çağda darphane vazifesini gören yer ufak ve basit bir dükkandı (argyrokopeion). İçinde sikkenin basılmasına yarayan bir örs (Akmon), madeni ısıtmaya yarayan ocak, kalıpları hazırlamaya ve sikkeyi basmaya yarayan maden ve diğer aletler bulunurdu. Elektron, altın veya gümüş sikke haline gelecek olan resimsiz ve yazısız madeni parça (pul), başlangıçta küçük kalıplara dökülerek, sonraları yuvarlak çubuklardan veya ince ve yassı tabakalar haline getirilmiş madenlerden kesilmek suretiyle elde ediliyordu. Sikkenin ön ve arka yüzüne konacak resim ve yazılar ise demir veya bronzdan yapılmış kalıplara bir sanatkar tarafından madeni bir alet ile ters olarak (negativ ve konkav) kazılırdı. Bundan sonra sikkenin ön yüzünü verecek kalıp (Akmoniskos), örs

¹⁶ Atlan 1976, 2.

¹⁷ Tekin 1997, 19.

¹⁸ Karwiese 1995, 12.

¹⁹ Howgego 1998, 30.

üzerindeki çukurun içine konur, sikke olacak madeni parça bir kısıkaçla tutularak ısıtıldıktan sonra bu kalıbın üzerine yerleştirilirdi. Sikkenin arka yüzünü meydana getirecek ve ucunda bir sapı bulunan üst kalıp da bu parçanın üzerine yerleştirildikten sonra, çekiçle bir veya birkaç defa üst kalıp (Charakter) sapının ucuna vurulmasıyla, kalıplar üzerindeki ters resimler, aralarında sıkışan madeni parça üzerine bu sefer yüz (positiv ve konvex) olarak geçer ve böylece sikke meydana gelirdi. Sonra bu iş, kalıplar eskিয়েinceye kadar tekrarlanırdı.²⁰

Bu kalıplar genellikle bronz veya çelikten yapılıyor ve üzerlerindeki betim, çukur yani intaglio olarak bulunuyordu. Üzerine çekiçle vurulan üst kalıp (arka yüz) doğal olarak, alt kalıba (ön yüz) göre daha çabuk bozuluyor ve daha sık değiştiriliyordu. Bu yüzden antik çağdan günümüze kalmış ve görünüşte ön ve arka yüzleri aynı olan bazı sikkelerin, çok dikkatli bakıldığında kalıp değiştirilmesi nedeniyle farklılık gösterdiği anlaşılabilir. Dolayısıyla kalıp ilişkileri metodu, bir yüzleri aynı, diğer yüzleri farklı kalıplardan basılmış sikkeler için ideal bir uygulamadır.²¹

Günümüz nümizmatik çalışmalarında bir kentin/devletin/hükümdarın belli bir döneme ait olan sikkelerinin ön ve arka yüzlerinden (yani kalıplarından) aynı ve ayrı olanlar saptanarak belli bir kronolojik düzen içine yerleştirilebilmektedir.²²

Her bir kalıptan yapılan üretim hacmi, kullanılan metale, sikkelerin boyutuna ve tipine, kalıbın kalitesine, darp işçilerinin ustalığına ve kalıpların kırılıncaya kadar kullanılıp kullanılmadığına göre değişiklik gösterebilir.²³

Eski çağda bir kalıptan ne kadar sikke basılmış olduğunu tespit etmek pek kolay olmamıştır. Yapılan bazı hesaplara göre, bir ön yüz kalıbından Hellenistik Devir'de (M.Ö.330-30) basılan sikkenin sayısı, 4000-6000 arasında değişmektedir. Yalnız değişik zamanlarda ve değişik devletlerde bu sayı da değişik olmuş, Arkaik ve Klasik Devir'de ise kalıplar daha az dayanıklı olduğu için, bu miktarın sayısı daha da azalmıştır.²⁴

Sikkenin ilk ortaya çıktığı yıllarda sikke basımı krallardan çok banker, tüccar ve aristokrat ailelerin tekelindedir. Fakat çok geçmeden Lydia Kralları sikke darbını ele alarak resmi bir kimlik kazandırmışlardır.

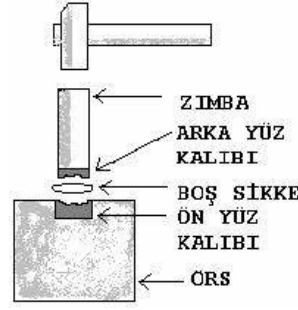
²⁰ Atlan 1976, 3; ayrıca bkz. Çizim I.

²¹ Tekin 1994, 23.

²² Tekin 1994, 23-24.

²³ Howgego 1998, 38.

²⁴ Atlan 1976, 3.

-Çizim I-

Sikke Darp Tekniği

3. ROMA'DA SİKKENİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Roma İ.Ö. 753 yılında kurulmasına rağmen ilk sikkelerini yaklaşık 450 yıl sonra yani İ.Ö. 3. yüzyılın başlarında basmaya başlamıştır. İ.Ö. 3.yy.da Roma iki önemli tehlike ile karşı karşıya kalmıştır. Bunlardan birincisi Yunanistan'daki Epiros'tan gelen Pyrrhos, ikincisi de Kartacalılar'dır. İlkinde Pyrrhos İtalya'da bir başarı elde edememiş ve yurduna dönmüş, ikincisinde de Roma Kartacalıları ağır bir şekilde yenilgiye uğratarak Batı Akdeniz'in hakimi olmuştur.

Yaklaşık yüzyıllık bir süreyi kapsayan bu dönemde Roma'nın alışverişte kullandığı sikke benzeri ilk ödeme aracı Aes Signatum olarak bilinen 16x9 cm. boyutunda ve yaklaşık 1.5 kg. ağırlığındaki dikdörtgen bronz parçalardır. Bunlar dökme tekniğiyle yapılmış olup, üzerlerinde çeşitli tipler yer almaktaydı. Bazı örneklerde ise ROMANOM (Romalıların) yazısı vardı.²⁵

Roma'nın yine dökme suretiyle elde edilen ilk ağır bakır sikkesinin (Aes Grave) darbinin başlangıcı da yine aynı tarihlere rastlar (M.Ö. 289'da). Latium ve Roma ile aynı zamanda Etruria, Umbria, Picenum ve Apulia'da da basılmaya başlanan bu sikkenin birimi "As" ismini taşıyor ve o esnada Roma ve diğer yerlerde kullanılmakta olan ağırlık ölçüsü (Libra) ağırlığında basılıyordu. M.Ö. 260'dan itibaren basılan Roma serisi As'ının ön yüzünde Tanrı Ianus başı, arkasında ise bir geminin ön tarafı (prora) yer alıyor bunun için bu seriye "Prora Serisi" adı veriliyordu. Bu As'ın 1/2 (Semis), 1/3 (Triens), 1/4 (Quadrans), 1/6 (Sextans) ve 1/12 (Uncia) si arka yüzlerinde hep Prora, ön yüzlerinde ise değişik tanrı tipleriyle basılmıştır.²⁶

²⁵ Tekin 1994, 29.

²⁶ Atlan 1970, 62.

Aes Grave adı verilen bu sikkelerin tiplerinde ve birimlerinde önceleri farklılıklar olduysa da daha sonra yapılan düzenleme ile tipler ve birimler belli bir sisteme sokulmuştur.²⁷ Bu sikkeler başlangıçta döküm tekniği ile elde edilirken özellikle M.Ö..2. yy. ın sonundan itibaren baskı suretiyle elde edilmişlerdir.

Gerçek sikke olarak daha ziyade İtalya'nın güneyindeki Campania Bölgesi'nde tedavülde bulunan ve bu nedenle *Romano-Campania* sikkeleri olarak anılan gümüş ve bronz sikkeleri görmekteyiz²⁸. Bu sikkelerin ismi Nummus veya Didrachmi'dir ve 6.82 gram ağırlığındadır.²⁹ Döküm olarak değil de darp tekniğiyle basılan bu sikkeler İtalya'nın güneyindeki Grek koloni kentlerinin sikkelerine çok benzemektedir. Tek fark Roma'ya ait olanlarında önceleri ROMANO, daha sonrada ROMA yazısının yer almasıdır.³⁰

Roma'da *Denarius* adını taşıyan ve 4.55 gram ağırlığında ön yüzlerinde tanrıça Roma'nın başını taşıyan gümüş sikkeler M.Ö. 169 yılında basılmıştır. Nero (M.S. 54-68) döneminde ağırlığı 3.4 gram olarak belirlenen bu sikke tipi Caracalla (M.S. 211-217) dönemine kadar kullanılmıştır. Denarius'un yarısı Quinarius, çeyreği Sestertius adını taşıyordu.³¹ Değer işaretleri ise denarius'ta X, Quinarius'ta V, Sestertius'ta ise IIS idi.³²

Roma'nın esas ve yegane altın sikkesi *Aureus* adını taşıyordu. Ancak Caesar (M.Ö. 100-44) döneminden itibaren düzenli olarak basılmaya başlanmıştır.³³ Aureus'un ağırlığı 8.19 gramdır ve 25 denarius değerindedir. Aureuslar Büyük Constantinus (M.S. 307-337) zamanına kadar kullanılmıştır. Constantinus, M.S. 307'den sonra altın sikkelerin ağırlığını ağırlık biriminin 1/72'sine indirmiştir; 4.54 gram ağırlığındaki bu altınların adı *Solidus* olmuştur.³⁴

İmparator-Senato ve sonraları yalnız imparatorlar tarafından basılan sikkelerin yazıları Latince olup, bunlara "Devlet Parası" denilmiştir. Şehirler tarafından basılanlara ise "Şehir Parası" denilmiştir. Bunların yazıları Hellenicedir. Bu iki sikkeden başka bir de imparatorun emriyle Romalı valiler tarafından basılmış olanları da vardır. Bunlara da "Vilayet Parası" denmiştir.³⁵

²⁷ Tekin 1994, 29.

²⁸ Tekin 1994, 29.

²⁹ Atlan 1970, 63.

³⁰ Tekin 1994, 29.

³¹ Özsait 1982, 355.

³² Tekin 2000, 13.

³³ Tekin 2000, 14.

³⁴ Baydur 1981, 20.

³⁵ Bayatlı 1953, 10.

Roma İmparatorluk çağında altın, gümüş sikkeler ile birlikte bakır bronz ve pirinç sikkelerde basılmıştır. Roma İmparatorluk döneminin belli başlı bakır/bronz sikkeleri olarak *as*, *dupondius*, ve *sestertius*'u gösterebiliriz. Bunlardan *as*, bakırdan; *dupondius* ve *sestertius*, pirinçten (*orichalcum*) basılmışlardır. *As*, bakır olduğundan, kıızımsı ya da kiremit rengi; *dupondius* ve *sestertius* da pirinç olduklarından sarı bir görünüme sahiptirler.³⁶

M.Ö. II. ve I yüzyıllarda özellikle Roma'nın eyaleti statüsündeki Ephessos, Tralleis ve Pergamon'da *cistophorus* adı verilen büyükçe gümüş sikkeler darp edilmiştir. Bu sikkeler üzerinde "cista mystica" adı verilen içinden yılan çıkan bir sepet betimi vardır. Bu sikkeler en son Septimius Severus (M.S. 193-211) zamanına kadar basılmışlardır.³⁷

M.S. 215 yılında, imparator Caracalla (M.S. 211-217) tarafından, onun adına izafeten (Antoninus) *antoninianus* adı verilen yeni bir gümüş sikke tedavüle sokulmuştur.³⁸ Bu sikkenin içindeki gümüş miktarı zamanla azaltılmış, bakırın üstü gümüşle kaplanmış ve nihayetinde tamamen bakır bir sikkeye dönmüştür. Antoninianus'larda ön yüzde imparator varsa, imparatorun başında ışın tacı; imparator ailesinden biri varsa o zaman büstün altında bir hilal yer almaktaydı.³⁹

Diocletianus (M.S.284-305) zamanına kadar devlet darphanelerinde basılan sikkelerin yanında, kendi yöresel gereksinimlerini karşılamak için bazı eyalet valileri ve kentlerde sikke basmıştır. Diocletianus yapmış olduğu reformlarla son derece bozulan para sistemini düzeltmeye çalışmıştır. O, bu yönde bir birlik sağlamak amacıyla eyalet ve kentlerin sikke basmasına son vermiştir. Bundan sonra imparatorluk içinde tek merkezden yönetilen devlet darphanelerinde sikke basılmıştır.⁴⁰ Ayrıca Diocletianus döneminde Argentius denen yeni bir gümüş sikke ile Follis adı verilen gümüş kaplama bronz sikkeler tedavüle girmiştir.⁴¹

Roma'da Cumhuriyet döneminde yıllık devlet bütçesi ve para basımı senatonun kontrolü altındaydı. Sikke basımından sorumlu memurlar ise üç kişiden oluşmaktaydı. Bu memuriyet "*tresviri auro argento aere flando feriundo (=IIIVIRI AAAF)*" (yani altın, gümüş ve bronz sikke dökmek ve basmakla görevli üçlü komisyon) olarak adlandırılıyordu. İmparatorluk döneminde ise sikke basımından sorumlu memuriyetler çeşitlilik göstermektedir. Fakat en büyük güç ve sorumluluk yine de imparatorun kendisi idi. Tıpkı Cumhuriyet

³⁶ Tekin 2000, 14

³⁷ Tekin 1994, 30.

³⁸ Caracalla, kendisinin ve babasının Kuzey Afrikalı olmasından dolayı kendilerinin "Antoninler" soyundan olduklarının propagandası yapmak için bu sikkeleri üretmişlerdir.

³⁹ Tekin 1994, 30.

⁴⁰ Özsait 1982, 355.

⁴¹ Tekin 1994, 32.

dönemindeki IIIVIRI AAAF gibi, imparatorluk döneminde de yıllık seçilen memurlardan oluşan ve *tresviri monetales* denen bir komisyon da görev yapmıştır.⁴²

Roma'nın en eski darphanesi M.Ö. 289 yılında Capitol Tepesi üzerindeki Iuno Moneto mabedi yanında faaliyete geçmiştir. Aes signatum ve Aes Graveler burada darp edilmiş, ilk gümüş sikkeler için ise Roma, Ostia, Beneventum ve Tarent darphaneleri kullanılmıştır. Bu darphanelerin idaresi başkent Roma'dan yapılmıştır.⁴³

4. PİSİDİA ANTİOCHEİA'SI KENTİ

4.1. Kentin Yeri

Antiocheia kenti⁴⁴; günümüzde Isparta İli'ne bağlı Yalvaç İlçesi'nin 1 km. kuzeyinde ve Sultan Dağları'nın güney yamaçları boyunca uzanan verimli arazide kurulmuş bir Pisidia kentidir.⁴⁵ Deniz yüzeyinden yaklaşık 1500 m. yükseklikte, hafif eğimli bir arazide kurulan kent sırtını Anthios (Akçay) ırmağına dik inen bir uçuruma yaslanmaktadır.⁴⁶

Antik çağlarda bölge sınırlarının esnek olduğu ve tarihin akışı içerisinde de zaman zaman değiştiği bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, antik literatürde “*Antiocheia Pisidiae* veya *Antiocheia ad Pisidiam*” olarak geçen ve Phrygia (Phrygia Paroreia) ile Pisidia sınırında bulunan kentin hangi bölgeye ait olduğu zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Ramsay, kentin Pisidia bölgesi içinde bulunmadığını ancak Pisidia sınırına yakın bir Phryg şehri olduğunu iddia etmektedir.⁴⁷ Strabon ise Phrygia Paroreia'dan bahsederken onun eteklerinde kurulan kentlerden birisi olan Antiocheia için Pisidia Antiocheia'sı” yerine “Pisidia yakınındaki Antiocheia” sözcüklerini kullanmaktadır.⁴⁸ Barbara Levick ise Antiocheia'nın yerini belirtirken “Pisidia yakınındaki Antiocheia (Antiochea towards Pisidia)” demektedir.⁴⁹

Kent akropolisinin yaklaşık 50 hektarlık bir tepe üzerinde yer almasına karşılık, asıl yerleşim yeri 1400 km².lik bir alanı kapsamaktadır. Kentin egemenlik alanı Sultan Dağı'ndan Eğirdir Gölü'nün doğu kıyısına, güneybatıdan Gelendost'a kadar uzanır. Hoyran Gölü'nün en kuzey ucundan Neapolis'e (Şarkikaraağaç), altta da Anaboura'ya (Enevre) kadar uzanır. Yaka-Örkenez hattı kentin güney sınırını belirlemektedir.⁵⁰

⁴² Tekin 2000, 15.

⁴³ Atlan 1976, 25.

⁴⁴ RE, I, 1894, 2446 (P. Stengel).

⁴⁵ Taşlıalan 1997, 5.

⁴⁶ Karamut 1987, 5.

⁴⁷ Ramsay 1926, 110. vd.

⁴⁸ Strabon, XII, 569, 577.

⁴⁹ Levick 1967, 18.

⁵⁰ Taşlıalan 2001, 64.

Anadolu'da Antiocheia adında birden fazla kent kurulmuştur.⁵¹ Bu kentler birbirlerinden ya buldukları bölgelere göre ya da yakınlarında bulunan nehir veya benzeri isimlerin şehir adı yanında kullanılmasıyla ayrılmaktadırlar (Pisidia Antiocheia'sı, Orontes Antiocheia'sı gibi.). Pisidia Antiocheia'sı gerek yerleşim alanı, gerek tarihçesi ve gerekse de kent içerisinde bulunan benzersiz yapılarıyla diğerlerinden ayrılmaktadır.

4.2. Kentin Tarihi

Pisidia Antiocheia'sı kenti; batıdan doğuya ve güneyden kuzeye uzanan ana yolların kavşak noktasında yer almasından ve arazinin verimliliğinden dolayı tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır.⁵²

Büyük İskender'in ölümünden sonra onun kent kurma siyasetini en iyi uygulayan krallık Seleukos Krallığı olmuştur. Seleukoslar çok geniş ve çok çeşitli ulusların üzerinde yaşadığı topraklarda, stratejik alanlarda, büyük yollar ve ırmaklar üzerinde ya da liman yönünden önemli olan kıyılarda pek çok kent kurmuşlardır.⁵³ Özellikle I. Seleukos ve oğlu I. Antiochos sahip oldukları toprakların önemli noktalarına koloniler kurarak krallıklarının devamlılığını sağlamaya çalışmışlardır.

Pisidia Antiocheia'sı kentinin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Antiocheia'nın da Pisidia'nın kuzeyinde yer alan komşusu Apollonia (Uluborlu) gibi⁵⁴ bir Seleukos kolonisi olduğu sanılmaktadır.⁵⁵ Barbara Levick; kentin ya I. Seleukos Niketor tarafından ya da oğlu I. Antiochos tarafından kurulmuş olabileceğini ifade etmektedir.⁵⁶ Kentin kuruluşu sırasında I. Antiochos tarafından Maindros (Büyük Menderes) kenarındaki Magnesia'dan (Magnesia ad Meandrum) getirilen zorunlu göçmenler Antiocheia'ya yerleştirilerek kolonize edilmiştir. Bundaki amaç kenti batıdan doğuya giden yolları Galatlar'a karşı koruyan bir merkez haline getirmektir.⁵⁷ Kent daha sonra M.Ö. 188 yılında III.

⁵¹ Bu kentler; *Antiocheia Khrysaoreus* (Karia bölgesinde yer alan Alabanda kenti), *Antiocheia*, (Seleucis and Pieria-Antakya), *Antiocheia* (Troas Bölgesinde bulunan Kebren kenti), *Antiocheia Ad Cragum* (Gazipaşa (Antalya) ilçe merkezine bağlı Güneyköy yakınlarında Kragos (Karadağ) üzerinde kuruludur.), *Antiocheia ad Kydnum* (Kilikia bölgesinde bulunan Tarsus kenti), *Antiocheia Ad Sarum* (Kilikia Bölgesinde bulunan Adana kentinin IV. Antiochos dönemindeki adı), *Antiocheia Ad Meandrum* (Kuyucak (Aydın) ilçesi merkez bucağına bağlı Başaran Köyünün kuzeyinde yer almaktadır.), *Antiocheia Ad Taurum* (Kommagene-Gaziantep, Dülük ile Karahöyük köyleri arasında yer almaktadır.), ve *Antiocheia Ad Pisidiam* (Isparta iline bağlı Yalvaç ilçesi) dir. (Göktürk 2002, 109vd.).

⁵² Taşlıalan 2001, 64.

⁵³ Özsait 1982a, 322.

⁵⁴ Özsait 1985, 116.

⁵⁵ Jones 1971, 127.

⁵⁶ Levick 1967, 18.

⁵⁷ Karamut 1987, 5.

Antiochos ile Roma ve müttefikleri olan Bergama ile Rodos arasında imzalanan Apameia Barışı ile bağımsızlığına kavuşmuştur.

Kentin kuruluşu ve kente sonradan verilen bağımsızlıkla ilgili bilgelere Strabon'dan öğrenebilmekteyiz.

“... Şehir vaktiyle Maindros Nehri yakınında oturmuş olan Magnetler tarafından iskan edilmiştir. Romalılar Taurosların bu tarafında kalan Asia parçasını Eumenes'in egemenliğine verirken, onları ayırarak bağımsız olarak iskan ettiler...”⁵⁸

Antiocheia bu durumunu Kral Amyntas'ın idaresi altına girinceye kadar korumuştur.⁵⁹ Amyntas; büyük fetihler yapmış bir kral olarak kendisine verilen bölgede Romalı idarecilerin sağlayamadığı otoriteyi kurmaya çalışmıştır. Amyntas'ın bu yöndeki çalışmaları yine Strabon'un Geographika adlı eserindeki bir pasajda şöyle geçmektedir:

“...O (Amyntas), Pisidia Antiocheiası'na ve Apameia Kybotos yakınındaki Apollonia ülkesine kadar olan yerlere ve dağın yanındaki bazı topraklara ve Lykaonia'ya sahip olduğundan, Tauroslerden Phrygia'ya ve Kilikialılar'a ait topraklara yayılan Kilikia ve Pisidialılar'ı imha etmeye uğraşıyordu; ve vaktiyle zapt edilemez denilen bazı yerleri, bu arada Kremna'yı da almıştı.”⁶⁰

M.Ö. 39-36 yılları arasındaki bir tarihte Amyntas'ın idaresi altına giren Pisidia Antiocheia'sı, Amyntas'ın M.Ö. 25 yıllarında Homanadlarla savaşırken; Kremna'yı zaptettikten sonra öldürdüğü Homanades'li şefin karısı tarafından tuzağa düşürülüp hayatını kaybetmesi üzerine; bölgenin bütün şehirleri gibi Galatia Eyaleti'ne dahil edilmiştir. Bir çok tapınak hizmetkarı ve toprak sahibi Amyntas'ın ölümünden sonra şehrin yüksek mevkilerini ele geçirmişlerdir.⁶¹

Amyntas'ın ölümünden sonra sahip olduğu topraklar üzerinde büyük bir boşluk oluşmuş ve Galatia Eyaleti'nin ilk yıllarında Pisidia'da birbirinin sebep ve sonucu olan iki önemli sorun meydana gelmiştir. Aynı zamanda birbirini tamamlayan bu olaylar Romalı yöneticileri M.Ö. 4 yılına kadar meşgul etmiştir. Bunlardan birincisi Pisidia Askeri Kolonileri, ikincisi de Homanadeisler (Homanadlar) Savaşıdır.⁶²

Pisidia Bölgesi'nde otoriteyi sağlamak ve bölgeyi Romalılaştırmak amacıyla stratejik yerlere kurulacak olan bu koloniler ile çevredeki halk bir taraftan kontrol edilirken, diğer

⁵⁸ Strabon, XII, 577.

⁵⁹ Taşlıalan 1997, 5.

⁶⁰ Strabon, XII, 569.

⁶¹ Strabon, XII, 569.

⁶² Taşlıalan 1993, 4.

taraftan da barış içerisinde Roma uygarlığına çekilmiş olacaktı. Kurulacak olan kolonilerin yerlerinin seçiminde ve kuruluş çalışmalarında Eyalet valilerinden Marcus Lollius görev yapmıştır.⁶³ Stratejik konumundan dolayı Roma koloni düzeni içerisinde giren Pisidia Antiocheia'sı, M.Ö. 25 yılında veya biraz sonra Augustus tarafından "Colonia Caesarea Antiocheia" adıyla anılan askeri bir Roma kolonisi olmuştur.⁶⁴ Kentin bu isimle bir Roma kolonisi olarak kurulması, Galatia Eyaletinin kuruluş yıllarına (M.Ö.25) rastlamaktadır.

Pisidia bölgesinde daha sonra Olbasa, Komama, Kremna, Parlais ve Lystra Augustus'un askeri bir kolonisi olmuşlardır.⁶⁵ Augustus'un Pisidia Bölgesi'ndeki kolonileri arasında en eskisi ve büyüğü aynı zamanda en fazla Romalılaştırılan Antiocheia şehridir. Diğer koloniler Homanad savaşının sonunda rahatsız olan bölgelerde barışı sağlamak amacıyla Antiocheia şehriden sonra kurulmuşlardır.⁶⁶

Pisidia Antiocheia'sı kentinin kuruluşunda görev alan iki legiodan (bir legio yaklaşık 4200-6000 askerden meydana gelmektedir.) legio VII, Octavianus'un ordusunun bir bölümünü , legio V ise Marcus Antonius'un ordusunun bir bölümünü oluşturmaktadır.⁶⁷ Augustus, legio V ile Legio VII'nin veteranlarını buraya yerleştirirken bir yandan Romalılaştırılmamış bu bölgelerde Roma dil ve uygarlığının yayılmasını sağlamayı bir yandan da daha da önemlisi bölgenin güvenliğini de sağlamayı amaçlamıştır.⁶⁸ Kent içerisinde ve çevresinde bulunan köylerde koloninin kuruluşuna katılmış olan emekli askerlere ait yazıtların oldukça fazla bulunması kentin kuruluşundaki veteranların oynadığı rolü gözler önüne sermektedir.⁶⁹

Koloninin kuruluşundaki önemli bir etken de Homanadlar'ı kuşatmak ve onları devamlı kontrol altında tutma zorunluluğudur. Augustus bu amacına ulaşabilmek için önce bölgede son derece güç olan ulaşımı düzenli hale sokmak için yol yapımına ağırlık vermiş, eyalet valisi C. Arrutius Aquila tarafından M.Ö. 6 yılında Pisidia'nın kuzeyinden doğuya uzanan Via Sebaste'nin yapımına başlanmıştır.⁷⁰ Bu yol; Ephessos'dan başlayarak Tralleis (Aydın), Laodikeia (Denizli), Apameia (Dinar) üzerinden gelen yolla bağlanarak Pisidia Antiocheia'sından sonra Beyşehir Gölü'nün doğu kıyısını izleyerek ayrıldığı iki kolla Homanadlar'ın topraklarını çevirmiştir. Bu yol daha sonra Garsaura Arkhelais (Aksaray),

⁶³ Taşhalan 2001, 64.

⁶⁴ Vittinghoff 1951, 132.

⁶⁵ RE Supplement XI, 1968, 49-61 (B. Levick).

⁶⁶ Karamut 1987, 7.

⁶⁷ Levick 1967, 50.

⁶⁸ Taşhalan 2001, 65.

⁶⁹ Yazıtlarla ilgili detaylı bilgi için bkz. Drew-Bear 1996, 73vd.

⁷⁰ Özsait 1982, 330.

Kaisareia (Kayseri), Melitane (Malatya) üzerinden Fırat Vadisi'ne kadar uzanarak Roma'nın ve ondan sonraki dönemlerin en önemli askeri ve ticaret yolu olmuştur.⁷¹ Colonia Comama (Ürkütlü) yakınlarında bulunan bir mil taşı üzerindeki bir metinde Via Sebasta'nın Pisidia Antiocheia'sının 122 mil ötesinden geçtiği belirtilmektedir.⁷²

Via Sebaste'nin yapımı sırasında Homanadlar Savaşı'nın hazırlığı da yapılmaktaydı. Augustus bu toplumla savaş için P. Sulpicius Qurinius'u görevlendirmiştir.⁷³ Savaşın komutanı P.S. Quirinius, Toroslar'ın geçit vermez yüksek tepeleriyle çevrili olan yerlerde yaşayan Homanadlar'ın ülkesini Trogitis'i (Suğla Gölü'nün güneydoğusu) ordusuyla çevirmiş ve başkentleri Homana'yı da M.Ö. 4-3'de ele geçirmiştir.⁷⁴ Böylece Augustus kolonileri kurarken amaçladığı tasarımlardan birisini de gerçekleştirmiştir.

Augustus döneminde (M.Ö.27-M.S.14) kentte büyük çapta imar faaliyetlerine girilmiş, düzenli kent planında dini ve sivil yapılar inşa edilmiştir.⁷⁵ Augustus, Pisidia Antiocheia'sını Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki ikinci merkezi olarak seçmiş, kenti Roma'da olduğu gibi Latince Vicus denilen yedi mahalleye bölmüştür. Böylece kenti Roma ile kardeş bir şehir durumuna getirmiştir.

İmparatorluğun her tarafında barış devrini (Pax Romana) açan Augustus, ölümünden önce yazdığı ve bir tür vasiyetname niteliği taşıyan "Res Gestae Divi Augusti" nin Latince kopyası bu kentte bulunmuştur. Bilindiği gibi bu metnin bir kopyası Ankara Augustus Tapınağı'nda, diğeri ise Apollonia (Uluborlu)'da ele geçmiştir. Res Gestae Divi Augusti'nin fragmanlarının Pisidia Antiocheia'sında bulunması bu kentin gerçek önemini vurgular. Monumentum Antiochenum⁷⁶ olarak da isim alan bu fragmanlar sayesinde Ankara'daki esas kopyanın tahrip olan kısımları tamamlanarak yazıtın tam olarak okunması sağlanmıştır.⁷⁷

Koloninin resmi dili Latince idi, fakat halk Grekçe konuşmaktaydı.⁷⁸ Mevcut kayıtlardan koloninin kuruluşu sırasında yerli halkın çok azının koloni vatandaşlığına geçtiği anlaşılmaktadır. İmparator ve lejantları ile ilgili yazıtlardan⁷⁹ kolonide Latince'nin M.S. 295 yılına kadar resmi dil olduğu, ondan sonra decurionlar'ın (koloni senatörleri) protokollerinin Grekçe yazılmasından anlaşılmaktadır.⁸⁰ Ayrıca, sikkeler üzerinde II. Claudius (M.S.268-270)

⁷¹ Özsait 1982, 330.

⁷² French-Mitchell 1977, 214.

⁷³ Strabon, XII, 569.

⁷⁴ Özsait 1982, 330

⁷⁵ Taşlıalan 2001, 65.

⁷⁶ RE XVI -1, 1933, 211. (E. Kornemann).

⁷⁷ Taşlıalan 1999, 14.

⁷⁸ Özsait 1985, 132.

⁷⁹ Yazıtlar için bkz. Drew-Bear 1997, 361vd.; Drew-Bear 1999, 209vd.; Levick 1958, 219vd.

⁸⁰ Taşlıalan 1999, 16.

devrine kadar yer alan Latince yazıların, hemen sonra yerini Grekçe lejantlara bırakması ve Tanrı Men için yapılan adaklarda da Latince yazıların Grekçe'ye göre azalması da bu durumu ispatlar.⁸¹

Kolonide yaşayan pek çok kişi imparatorluk idaresinde görev almıştır. Bunlar arasında M.S. 90 yılında, Doğu eyaletlerinden birinci konsül C. Caristianus Fronto'yu sayabiliriz. Traianus (M.S.98-117) zamanında da Anicius Maximus Bithynia eyaleti prokonsülü olarak görev yapmıştır.⁸²

Pisidia Antiocheia'sı M.S. I. yy.ın ortalarında (M.S. 46 yılında) St. Paul ve St. Barnabas'ın kentte yeni dini, yani Hristiyanlığı yaymak için gelmeleriyle dini merkez olma yolunda ilk adımı atmıştır.⁸³ Roma imparatorluğu M.S III. yy.ın ortalarından itibaren büyük sarsıntılar geçirmeye başlamış, Diocletianus (M.S. 284-305) imparatorluğu 12 dioces'e bölerek otoriteyi yeniden sağlamayı başarmıştır. O'nun zamanında eyaletler yeniden edilmek Küçük Asya'nın büyük bir kısmını kapsayacak büyüklükte bir Pisidia Eyaleti kurulmuştur. M.S. IV. yy.ın başında Antiocheia yeni kurulan Pisidia Eyaleti'nin başkenti olmuştur.⁸⁴

M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle kent, Doğu Roma İmparatorluğu sınırlarında kalmıştır. Kilise kayıtlarından anladığımıza göre, şehir Bizans döneminde de önemini korumuştur.⁸⁵ Antik şehirdeki Bizans dönemine ait dini ve sivil yapılar, kentin bu dönemdeki önemini doğrulamaktadır.

M.S. 664 yılında Abbasi halifesi Halid bin Velid'in eline geçen kent, daha sonra M.S. 713 yılında Halid bin Velid'in oğlu Abbas b. Al-Velid tarafından ele geçirilerek yakılıp yıkılmıştır.⁸⁶ Kazılar sonucunda ele geçen bulgular ve kalıntı izleri bu tarihi olayı kanıtlamaktadır.

1097 yılında yapılan I. Haçlı seferleri sırasında, bu sefere katılan Bizans ordusunun bir bölümü Pisidia Antiocheia'ya sığınmıştır. Haçlı ordusunun kentte ne kadar kaldığı bilinmemekle beraber, Bizanslılar için de bu kentin korunaklı bir kale olduğu anlaşılmaktadır. 17 Eylül 1176 yılında II. Kılıç Arslan ile Bizans İmparatoru Manuel Komenos arasında yapılan Myriocephalon Savaşı'na da ev sahipliği yapan Antiocheia kentinin⁸⁷ M.S. 13 yy. ın

⁸¹ Levick 1967, 130.

⁸² Özsait 1985, 132.

⁸³ Taşlıalan 2001, 65.

⁸⁴ Taşlıalan 1999, 17.

⁸⁵ Özsait 1985, 133.

⁸⁶ Taşlıalan 1999, 19.

⁸⁷ Taşlıalan 1999, 19.

ikinci yarısından itibaren ortadan kalktığı, halkın bir kısmının o zamanın verimli toprakları olan Yalvaç'a göçtüğü, diğer bir kısmının da başka eyaletlere taşınmasıyla tarihten silindiği anlaşılmaktadır.⁸⁸

Pisidia Antiocheia'sı kentinde bulunan kalıntılar arasında Augustus Tapınağı, Roma Hamamı, tiyatro, anıtsal çeşme (nymphaeum), su kemerleri, stadium, St. Paul Kilisesi, bazilika, Men Kutsal Alanı, propylon ve ona ait merdiven temelleri ile Augusta ve Tiberia diye anılan iki cadde göze çarpmaktadır.

5. PİSİDİA ANTİOCHEİA'SI KENT SİKKELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

5.1. Ön Yüz Betimlemeleri

5.1.1. Ön yüzde Yer Alan İmparator ve İmparatoriçeler

5.1.1.1. AUGUSTUS (M.Ö. 27-M.S.14) (kat.1, lev.I, res.1)

Iulius Caesar'ın büyük yeğeni olan Octavius, M.Ö 63 yılında Roma'da doğmuştur. Babası Gaius Octavius, annesi Atia'dır.⁸⁹ Caesar'ın öldürülmesinden ve mirasının kendisine kaldığının açıklanmasından sonra devletin en güçlü adamı olmuştur. M.Ö. 43 yılında M. Antonius ve Lepidus ile birlikte ikinci triumvirliği kurmuştur. M.Ö. 31 yılında Actium Savaşı'nda Marcus Antonius'u yenilgiye uğratarak Roma'nın tek hakimi olmuş ve M.Ö. 27 yılında da senato tarafından kendisine "Augustus" ünvanı verilmiştir. Bu tarihten sonra sikkeler üzerinde bu adla görülmektedir.⁹⁰ M.S. 14 yılında Napoli'den Roma'ya dönerken hastalanıp ölmüştür.⁹¹

İmparator Augustus'un (M.Ö. 27-M.S. 14) sikkeler üzerindeki adı şu şekilde geçmektedir:

AVGVSTVS

AVGVSTVS DIVI F

CAESAR AVGVSTVS

CAESAR AVGVSTVS F PATER PATRIAE⁹²

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkeleri üzerinde tek bir örnekte imparator Augustus (M.Ö. 27-M.S.14) sağa dönük olarak betimlenmiştir.⁹³

⁸⁸ Taşhalaran 1997, 6.

⁸⁹ RE X-1, 1918, 275 vd., (E. Stein)

⁹⁰ Baydur 1998,30.

⁹¹ Tekin 1994, 36.

⁹² Tulay 2001, 36.

⁹³ Krzyżanowska 1970, lev.I, Tab.1, I,1.

5.1.1.2. TİBERİUS (M.S. 14-37) (kat.2, lev.I, res.2)

Tiberius, Livia⁹⁴ ile Tiberius Claudius Nero'nun oğlu olarak M.Ö 42 yılında dünyaya gelmiştir.⁹⁵ Dört yaşındayken annesi Livia, Octavianus (Augustus) ile evlenmiş fakat ondan çocuğu olmayınca Tiberius, Augustus'un yegane üvey oğlu olarak tahtın varisi olmuştur.⁹⁶ Tiberius tahta çıktıktan hemen sonra senato kararıyla Augustus'u tanrılaştırmış (divus) ve Augustus kültünü kurmuştur.⁹⁷ Tiberius devlet politikası olarak Augustus'un tespit ettiği yöntemlerle Roma'yı idare etmeye çalışmıştır. M.S. 17 yılında depremde zarar gören Batı Anadolu kentlerine imar faaliyetleri için maddi yardımda bulunan Tiberius, M.S. 37 yılında Capri Adası'ndan Roma'ya dönerken Misenum'da ölmüştür.⁹⁸

Pisidia Antiocheia'sı sikkeleri üzerinde Tiberius Claudius Nero (M.S. 14-37) sola dönük olarak betimlenmiştir.⁹⁹

5.1.1.3. VESPASİANUS (M.S.69-79) (kat.3, lev.I, res.3)

Titus Flavius Vespasianus MS. 9 yılında Roma yakınlarında bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.¹⁰⁰ Vespasianus'un 69 yılında tahta geçmesiyle Roma tarihinde "Flaviuslar Dönemi" başlamıştır.¹⁰¹ İmparatorluğunun ilk yıllarında Yahudi isyanları ile uğraşmak zorunda kalan Vespasianus, oğlu Titus'un M.S. 70 yılında Kudüs'ü ele geçirmesiyle isyan tamamıyla bastırılmıştır.¹⁰² Küçük Asya'da Vespasianus zamanında yapılan en önemli değişiklik, Galatia ile Kappadokia eyaletlerinin birleştirilerek yönetimin tek bir imparatorluğa bağlanmasıdır.¹⁰³

M.S. 79 yılında ölen Vespasianus'un (M.S. 69-79) sikkeler üzerindeki adı şu şekildedir:

IMP CAESAR VESPAS AVG COS III TRP PP

IMP CAES VESP AVG P M COS III

IMP CAES VESPASIAN AVG COS III

IMP CAES VESPASIAN AVG PM TR PP P COS III

⁹⁴ RE XIII-1, 1926, 900 vd., 37. (L. Ollendorff).

⁹⁵ RE X-1, 1918, 478 vd., 154. (Gelzer).

⁹⁶ Tekin 1994, 37.

⁹⁷ Özsait 1982, 330.

⁹⁸ Tekin 1994, 37.

⁹⁹ Krzyżanowska 1970, lev.I, Tab.2, II,1.

¹⁰⁰ RE VI-2, 1909, 2623 vd., 206. (Weynand).

¹⁰¹ Özsait 1982, 334.

¹⁰² Tekin 1994, 37.

¹⁰³ Özsait 1982, 335.

IMP CAESAR VESP AVG¹⁰⁴

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Vespasianus (M.S. 69-79) tek bir örnekte sağa dönük olarak betimlenmiştir.¹⁰⁵

5.1.1.4. TITUS (M.S. 79-81) (kat.4, lev.I, res.4)

M.S. 39 yılında dünyaya gelen “Titus Flavius Vespasianus”¹⁰⁶, babası Vespasianus'un ölümünden sonra M.S. 79 yılında Roma imparatoru olmuştur. Dönemindeki önemli olaylar arasında M.S. 79 yılındaki Vezüv yanardağının patlamasını sayılabiliriz.¹⁰⁷ Titus patlamadan sonra yanardağın etkilediği Campania Bölgesi'ne yardım etmiştir. Babası Vespasianus (M.S.69-79) zamanında çıkan Yahudi İsyanını bastırarak Roma'da Titus Takı'nı yaptırmış, ayrıca yine babası tarafından inşasına başlanılan Colosseum tiyatro binasının açılışı da Titus zamanında olmuştur. M.S. 81 yılında 42 yaşında ölen Titus'un (M.S. 79-81) sikkeler üzerindeki isimleri şu şekilde geçmektedir.

IMPERATOR T CAESAR AVGVSTI F

IMP T CAES VESP AVG P M TR P COS VIII

IMP TITVS CAES VESPASIAN AVG P M¹⁰⁸

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinde imparator Titus (M.S. 79-81), defne çelenkli, sağa dönük olarak tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

5.1.1.5. ANTONINUS PIUS (M.S. 138-161) (kat.5, lev.I, res.5)

Tam adı “Titus Aurelius Fulvius Boionius Arrius Antoninus” olan Antoninus Pius, M.S. 86 yılında Lanuvium'da dünyaya gelmiştir. Babası Aurelius Fulvus, annesi Arria Fadiua'dır.¹⁰⁹

M.S. 136 yılında Hadrianus¹¹⁰ (M.S. 117-138) tarafından evlatlık edinilerek tahtın varisi yapılan ve Hadrianus'un ölümünden sonra da tek başına imparatorluğa yükselen Arrius Antoninus'a, tahta çıkmasının ardından Hadrianus'un tanrılaştırılması için gösterdiği çabadan dolayı ve ayrıca dindar oluşu sebebiyle senato ve halk tarafından kendisine “Pius” ünvanı verilmiştir. 7 Ocak 139'da aldığı “Pater Patriae” ünvanından sonra adı İmparator “Titus

¹⁰⁴ Tulay 2001, 209.

¹⁰⁵ Krzyżanowska 1970, lev.I, Tab.3, I, 3.

¹⁰⁶ RE VI-2, 1909, 2695 vd., 207. (Weynand).

¹⁰⁷ Tekin 1994, 37.

¹⁰⁸ Tulay 2001, 201.

¹⁰⁹ RE II-2, 1896, 2492 vd., 138. (P. von Rohden).

¹¹⁰ RE I-1, 1893, 494 vd., 64. (P. von Rohden).

Aelius Caesar Hadrianus Antoninus Augustus Pius Pater Patriae” olmuştur. 19 Eylül 138’de de “Pontifex Maximus” ünvanını almıştır.¹¹¹

Antoninus Pius M.S. 117 yılında Annia Galeria Faustina¹¹² ile evlenmiş; imparatorluğunun üçüncü yılında Faustina ölmüştür.

Ölümünden sonra Faustina’ya “Augusta” ünvanı verilmiştir.¹¹³

M.S. 161 yılında hastalanarak ölen Antoninus Pius’un (M.S.138-161) sikkeler üzerindeki isimleri şu şekilde yazılmaktadır:

ANTONINVS AVG PIVS PP

ANTONINVS AVG PIVS PP TR P

ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III

IMP CAES AEL HADR ANTONINVS AVG PIVS PP¹¹⁴

Pisidia Antiocheia’sı sikkelerinde Antoninus Pius (M.S.138-161), defne çelenkli, sakallı ve sağa dönük olarak tek bir örnekte verilmiştir.

5.1.1.6. COMMODUS (M.S. 180-192) (kat.6-7, lev.I, res.6-7)

Lucius Aurelius Commodus, Marcus Aurelius ile Genç Faustina (Annia Galeria II. Faustina)’nın çocukları olarak M.S. 161 yılında Lanuvium’da dünyaya gelmiştir.¹¹⁵ Kendisine 17 Haziran 177 yılında Augustus ünvanı verilmiş ve adı “İmparator Caesar Lucius Marcus Aurelius Commodus Augustus Pater Patriae” olmuştur.¹¹⁶ 3 Ağustos 178 yılında Bruttia Crispina¹¹⁷ ile evlenmiş ve aynı gün babasıyla Germania’ya Marcomanlar’la savaşa gitmiştir. 17 Mart 180 yılında Marcus Aurelius’un¹¹⁸ (M.S. 161-180) ölümüyle tek başına imparator olmuştur.¹¹⁹

Commodus (M.S. 180-192) oldukça zalim ve acımasız bir imparatordu. Yaptığı olumsuz hareketler nedeniyle M.S. 182 yılının sonlarına doğru Lucilla tarafından bir suikaste uğramış ancak bu suikastten kurtulmuştur. Suikastten sonra Lucilla’yı Capri Adası’na sürgüne göndererek öldürtmüştür. Commodus aynı zamanda karısı Crispina’yı¹²⁰ da sürgünde öldürtmüştür.¹²¹

¹¹¹ Akşit 1976, 211.

¹¹² RE VI-2, 1909, 2086. (A. Stein).

¹¹³ Akşit 1976, 212.

¹¹⁴ Tulay 2001, 24.

¹¹⁵ RE II-2, 1896, 2464 vd., 89. (P. von Rohden).

¹¹⁶ Kienast 1990, 147.

¹¹⁷ RE IV-2, 1901, 1721 vd., 17. (A. Stein).

¹¹⁸ RE I-2, 1894, 2279 vd., 94. (V. Arnim).

¹¹⁹ Akşit 1976, 239.

¹²⁰ RE IV-2, 1901, 1721 vd., 17. (A. Stein).

¹²¹ Akşit 1976, 241.

İmparatorluğunun son yıllarını ruhsal bir çöküntü içinde geçiren Commodus, kendisine Hercules adını vererek onun soyundan geldiğini herkese inandırmış, başarısız yönetimi ve garip zevkleri sonucunda M.S. 192 yılında çıkartılan Damnotia Memoriae kararıyla öldürülmüştür.

Commodus'un (M.S. 180-192) sikkeler üzerinde adı şu şekilde geçer:

L AVREL COMMODVS AVG TRP III

L AVREL COMMODVS AVG TRP IV

L AEL AVREL COMM AVG P GEL

M COMMODVS ANTONINVS AVG

M COMMODVS ANTONINVS AVG PIVS¹²²

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinde de imparator Commodus (M.S. 180-192) sakallı ve sağa dönük olarak iki örnekte karşımıza çıkmaktadır.

5.1.1.7. SEPTİMİUS SEVERUS (M.S. 193-211) (kat.8-9-10, lev.I, res.8-9-10)

11 Nisan 145 yılında Kuzey Afrika'daki Leptis Magna'da dünyaya gelen Septimius Severus'un babası P. Septimius Geta, annesi Fulvia Pia'dır. Tam adı ise "Lucius Septimius Severus" tur.¹²³

Commodus'un öldürülmesinden sonraki birkaç ay içinde Pertinax¹²⁴ ve Iulianus¹²⁵ imparator ilan edilmişlerdi. Pertinax, üç ay gibi kısa bir süre imparatorluk yaptıktan sonra öldürülmüş, yerine de Iulianus geçmiştir. Septimius Severus Pertinax'ın öcünü almak için, ordusu tarafından imparator ilan edilen Pescennius Niger'e¹²⁶ karşı Bithynia, Kappadokia ve Kilikia'da yapılan savaşları kazanmış; savaşlar 31 Mart 194 yılında Niger'in öldürülmesiyle son bulmuştur.¹²⁷ Septimius Severus; Iulianus, Pescennius Niger ve Albinus'u¹²⁸ saf dışı bırakarak imparatorluğun tek hakimi olmuştur.

Septimius Severus 193 yılının 6 Nisan'ında Augustus'luğa yükseltilerek imparator olunca adı "İmparator Caesar Lucius Septimius Severus Pertinax Augustus" olmuştur. Aynı yılın 9 Haziran'ında da "Pontifex Maximus" ile "Pater Patriae" ünvanlarını almıştır.¹²⁹

¹²²Tulay 2001, 56.

¹²³ RE II-A2, 1923, 1940 vd., 89. (Keaune).

¹²⁴ RE Supplement III, 1918, 895 vd., 15a. (M. Fluss)

¹²⁵ RE V-1, 1903, 412 vd., 8. (v. Wotava).

¹²⁶ RE XIX-1, 1937, 1086, 2. (W. Reusch).

¹²⁷ Özsait 1982, 339.

¹²⁸ RE IV-1, 1900, 67 vd., 17. (v. Wotava).

¹²⁹ Kienast 1990, 156.

Babylon'u savaşmadan ele geçiren Septimius Severus, M.S 208 yılında da Britannia'yı kontrol altına almıştır. M.S. 211 yılında ölen Septimius Severus'a senato tarafından "Divus Septimius Severus", "Divus Severus Pius" ünvanları verilmiştir.¹³⁰

Septimius Severus'un (M.S. 193-211) sikkeler üzerindeki isimleri şu şekildedir:

IMP CAE L SEP SEV PERT AVG

IMP CAE L SEP SEV PERT AVG COS III

L SEPT SEV PERT AVG IMP

SEVERVS AVG PART MAX

SEVERVS PIVS AVG

SEVERVS PIVS AVG BRIT¹³¹

Pisidia Antiocheia'sı sikkeleri üzerinde Septimius Severus (M.S. 193-211) sakallı, defne çelenkli ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.8. IULIA DOMNA (kat.13-14-15-16-17, lev.II, res.13-14-15-16-17)

Iulius Bassianus'un kızı, Iulia Maesa'nın da kızkardeşi olan Iulia Domna, M.S. 170 yılında Edessa'da dünyaya gelmiştir.¹³² Syria'dan Roma'ya gelerek burada Septimius Severus Gallia Lugdunensis valisi iken onunla evlenmiştir. Bu evliliklerinden Caracalla¹³³ ve Geta¹³⁴ adlarında iki çocukları olmuştur.¹³⁵

1 Haziran 193 yılında "Augusta" ünvanını alarak "Iulia Domna Augusta" olarak anılmaya başlanmıştır. Iulia Domna, 4 Nisan 196'da "Mater Caesaris", 197 yılının sonbaharında "Mater Augusti Et Caesaris", 4 Şubat 211'de "Mater Castrorum et Senatus Et Patriac" ve "Iulia Augusta Pia Felix" ünvanlarını almıştır. 217 yılında ölen Iulia Domna ölümünden sonra "Diva Iulia" olarak tanrısallaştırılmıştır.¹³⁶

Sikkeler üzerinde Iulia Domna'nın isimleri şu şekildedir:

IVLIA DOMNA AVG

IVLIA AVGVSTA

DIVA IVLIA AVGVSTA¹³⁷

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinde Septimius Severus'un karısı Iulia Domna sağa dönük olarak ve büst şeklinde betimlenmiştir.

¹³⁰ RE II-A2, 1923, 1940, 89. (Keaune).

¹³¹ Tulay 2001, 184.

¹³² RE X-1, 1918, 926 vd., 566. (G. Herzog).

¹³³ RE II-2, 1896, 2434 vd., 46. (P. von Rohden).

¹³⁴ RE II-A2, 1923, 1565 vd., 32. (M. Fluss).

¹³⁵ Tekin 1994, 39.

¹³⁶ Kienast 1990, 167.

¹³⁷ Tulay 2001, 108.

5.1.1.9. CARACALLA (M.S. 211-217) (kat.18-19-20, lev.II, res.18-19-20)

Septimius Severus ile Iulia Domna'nın büyük oğlu olan Caracalla 4 Nisan 186'da Lugdunum'da dünyaya gelmiştir. Asıl adı Septimius Bassianus'tur. Caracalla ise onun takma adıdır.¹³⁸

Babası Septimius Severus tarafından 4 Nisan 196'da Caesar'lığa yükseltildikten sonra adı "Marcus Aurelius Antoninus Caesar" olmuştur. 197 yılında da Augustus'luğa yükseltilip imparatorluğa ortak olduktan sonra adı "İmperator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus" olmuştur.¹³⁹

Septimius Severus'un (M.S.193-211) ölümünden sonra imparator olan ve kardeşi Geta ile sürekli mücadele halinde olan Caracalla, kardeşini annesi Iulia Domna'nın gözleri önünde askerlerine öldürtmüştür. Kendisi de 8 Nisan 217'de Carrhae'deki Ay mabedindeki kurban töreni için Edessa'dan ayrıldığında Iulius Martialis adlı bir asker tarafından öldürülmüştür.¹⁴⁰

Caracalla'nın en büyük icraatı M.S. 212 yılında yayınladığı bir ferman (Constitutio Antoniniana) olmuştur. Bu fermana göre herkese fark gözetilmeksizin Roma vatandaşlık hakkı verilmektedir.¹⁴¹

Caracalla'nın (M.S. 211-217) adı sikkeler üzerinde şöyledir:

IMP CAE M AVR ANT AVG PTR P
ANTONINVS AVGVSTVS
ANTONINVS PIVS AVG
ANTONINVS PIVS AVG BRIT
ANTONINVS PIVS AVG GERM
M AVR ANTONINVS CAES¹⁴²

Sikkeler üzerinde Caracalla (M.S. 211-217) defne çelenkli ve sağa dönük olarak bir çok sikkede görülmektedir.

5.1.1.10. GETA (M.S. 209-211) (kat.21-22-23-24, lev.II-III, res.21-22-23-24)

27 Mayıs 189 yılında Mailand'da dünyaya gelen Geta, Septimius Severus ve Iulia Domna'nın oğlu, Caracalla'nın kardeşidir. Adı "P. Septimius Geta"dır.¹⁴³ Katılmış olduğu Britannia'daki sefer sonrasında, kazanılan zaferden dolayı kendisine "Augustus" ünvanı

¹³⁸ Kienast 1990, 162.

¹³⁹ RE II-2, 1896, 2434, 46. (P. von Rohden).

¹⁴⁰ Akşit 1970, 62.

¹⁴¹ Özsait 1982, 339.

¹⁴² Tulay 2001, 50.

¹⁴³ RE II-A2, 1923, 1565 vd., 32. (M. Fluss).

verilerek imparatorluğa ortak olmuştur.¹⁴⁴ “İmperator Caesar P. Septimius Geta Augustus” olarak selamlanan Geta, daha sonra “Pater Patriae” ünvanını da almıştır.

M.S. 211 yılında Caracalla tarafından öldürtülen Geta'nın (M.S. 209-211) sikkeler üzerindeki isimleri şu şekildedir.:

L SEPTIMIUS GETA CAES
P SEPTIMIUS GETA CAES
IMP CAES P SEPT GETA PIVS AVG
P SEPT GETA PIVS AVG BRIT
P SEPTIMIUS GETA PIVS AVG BRIT¹⁴⁵

Pisidia Antiocheia'sı sikkeler üzerinde imparator Geta (M.S. 209-211) defne çelenkli, sağa dönük olarak ve büst şeklinde betimlenmiştir.

5.1.1.11. ELAGABALUS (M.S. 218-222) (kat.25, lev.II, res.25)

Asıl adı Varius Avitus Bassianus olan ve Emessa'daki El-Gabal rahibi ve tanrıya çok bağlı olduğu için, Elagabal adını kullanan imparatorun resmi adı M. Aurelius Antoninus'tur.¹⁴⁶ M.S. 218 yılında askerler tarafından imparator ilan edilen Elagabalus, Macrinus'u yenilgiye uğrattıktan sonra Roma'ya dönmüş ve imparatorluğu senato tarafından da onaylanmıştır.¹⁴⁷ Elagabalus, Suriyeli rahiplerin elbiselerini giydiği için “Assurios” Asurlu lakabını almıştır.¹⁴⁸

Iulia Paula¹⁴⁹ ile evlenen Elagabalus, halkta ve askerler arasında çıkan hoşnutsuzluklar neticesinde M.S. 222 yılında annesi Iulia Soaemias¹⁵⁰ ile birlikte öldürülmüştür.

Elagabalus'un (M.S. 218-222) sikkeler üzerinde adı şu şekilde geçmektedir:

ANTONINVS PIVS FEL AVG
IMP ANTONINVS AVG
IMP ANTONINVS PIVS AVG
IMP CAES M AVR ANTONINVS PIVS AVG¹⁵¹

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde İmparator Elagabalus (M.S. 218-222) tek bir örnekte diademli ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

¹⁴⁴ Tekin 1994, 39.

¹⁴⁵ Tulay 2001, 89.

¹⁴⁶ RE VIII-A1, 1955, 391 vd., 10. (Lambertz).

¹⁴⁷ Tekin 1994, 39.

¹⁴⁸ Akşit 1970, 77.

¹⁴⁹ RE X-1, 1918, 925 vd., 564. (Lackeit).

¹⁵⁰ RE X-1, 1918, 948 vd., 596. (G. Herzog).

¹⁵¹ Tulay 2001, 75.

5.1.1.12. SEVERUS ALEXANDER (M.S. 222-235) (kat.26-27, lev.II, res.26-27)

Tam adı Bassianus Alexianus olan Severus Alexander, Iulia Mamaea ve Gessius Marcianus'un oğlu olarak M.S. 208 yılında dünyaya gelmiştir.¹⁵² M.S. 222 yılında Elagabalus ile birlikte consullük yapmıştır. Elagabalus'un Alexander'i öldürtmek istemesi üzerine askerler Elagabalus'u öldürerek Alexander'i imparator ilan etmişlerdir.¹⁵³ 14 Mart 222 yılında senato tarafından kendisine "Augustus", "Pater Patriae" ve "Pontifex Maximus" ünvanları verilmiş ve böylece "İmperator Caesar Marcus Aurelius Severus Alexander Pius Felix Augustus" olarak selamlanmıştır.¹⁵⁴

Severus Alexander, M.S. 225 yılında Sallustia Orbiana¹⁵⁵ ile evlenmiştir¹⁵⁶. Severus Alexander Perslerle Armenia ve Mezopotamya taraflarında yaptığı savaşı kazanınca kendisine "Parthicus Maximus" ve "Persicus Maximus" ünvanları verilmiştir.¹⁵⁷

M.S. 235 yılında askerler tarafından öldürülen Severus Alexander'in (M.S. 222-235) sikkeler üzerindeki isimleri şu şekildedir:

M AVR ALEXANDER CAES

IMP ALEXANDER PIVS AVG

IMP C M AVR SEV ALEXAND AVG

IMP CAES M AVR SEV ALEXANDER AVG

IMP SEV ALEXAND AVG¹⁵⁸

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinde imparator Severus Alexander (M.S. 222-235) iki örnekte sağa dönük olarak betimlenmiştir.

¹⁵² RE II-2, 1896, 2526, 221. (P. Groebe)

¹⁵³ Tekin 1994, 39.

¹⁵⁴ Kienast 1990, 177.

¹⁵⁵ RE I-A2, 1920, 1970, 41. (A. Stein).

¹⁵⁶ Baydur 1998, 70.

¹⁵⁷ Akşit 1970, 89.

¹⁵⁸ Tulay 2001, 184-185.

5.1.1.13. III. GORDIANUS (M.S. 238-244) (kat.28-29-30-31-32-33, lev.III-IV, res.28-29-30-31-32-33)

20 Ocak 255'te Roma'da dünyaya gelen III. Gordianus'un babası Iunius Balbus, annesi Maecia Faustina'dır. Faustina, I. Gordian'ın kızıdır. Adı "Marcus Antonius Gordianus" tur.¹⁵⁹

M.S. 238 yılında Balbinus¹⁶⁰ ve Pupienus¹⁶¹ tarafından Caesar rütbesine yükseltilen III. Gordianus, onların öldürülmesinden sonra Augustus'luğa yükseltilmiştir.¹⁶² 12 Mayıs 241'de Furia Sabinia Tranquillina¹⁶³ evlenmiş, M.S. 242 yılının yazında Asia'ya geçmiş, M.S. 243 yılında da Persler'e karşı savaş açarak Persler'in işgal ettiği Suriye, Carrhae, Singora, Nisibis ve Edessa'yı tekrar Roma İmparatorluğu'na katmıştır. Zaitha'da M.S. 244 yılı başlarında askerleri tarafından öldürülmüştür. Senato tarafından "Divus Gordianus" olarak tanrılaştırılmıştır.¹⁶⁴

III. Gordianus'un (M.S. 238-244) sikkeler üzerindeki isimleri ise şu şekildedir:

IMP CAES GORDIANVS PIVS AVG

IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG

IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG¹⁶⁵

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde III.Gordianus (M.S. 238-244) defne çelenkli ve sağa dönük olarak bir çok sikkede görülmektedir.

5.1.1.14. PHILIPPUS ARABS (M.S. 244-249) (kat.34-35, lev.IV, res.34-35)

M.S. 204 yılında o dönemde Roma Eyaleti olan Arabia'daki Philippolis kentinde doğmuştur. Babası Iulius Marinus'tur. Adı Marcus Iulius Philippus'tur.¹⁶⁶ Timesitheus'un ölümünün ardından, imparator III. Gordianus'tan sonra bölgenin en güçlü adamı olmuştur. Perslerle barış imzalayarak Roma'ya dönen Philippus Arabs karısı Otacilia Severa'dan¹⁶⁷ olan aynı adlı oğlunu önce Caesarlı'ğa, sonra da Augustus'luğa yükseltmiştir.¹⁶⁸ Ordu tarafından

¹⁵⁹ RE I-2, 1894, 2619 vd., 60.

¹⁶⁰ RE III-1, 1897, 1258 vd., 20. (Groag).

¹⁶¹ RE IV-1, 1900, 88 vd., 50. (Klebs).

¹⁶² Tekin 1994, 40.

¹⁶³ RE VII-1, 1910, 370 vd., 98. (A. Stein).

¹⁶⁴ Akşit 1970, 112 vd.

¹⁶⁵ Tulay 2001, 90.

¹⁶⁶ RE XI, 1918, 755 vd., 386. (A. Stein).

¹⁶⁷ RE XIV-2, 1930, 1607, vd., 127. (A. Stein).

¹⁶⁸ Tekin 1994, 40.

imparator ilan edilen Traianus Decius¹⁶⁹ tarafından M.S. 249 yılı sonbaharında Verona yakınlarında yapılan savaşta yenilmiş ve öldürülmüştür.¹⁷⁰

Philippus Arabs'ın (M.S. 244-249) adı sikkeler üzerinde şu şekildedir:

IMP CM IVL PHILVPPVS PF AVG PM

IMP M IVL PHILPPVS AVG

IMP PHILIPPVS AVG¹⁷¹

Pisidia Antiocheia'sı sikkeleri üzerinde imparator I. Philippus (Philippus Arabs) (M.S. 244-249), şua taçlı ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.15. II. PHİLİPPUS (M.S. 247-249) (kat.36-37, lev.IV, res.36-37)

M.S. 237/238 yılında doğan Philippus Junior, Philippus Arabs ile Otacilia Severa'nın oğludur. Adı babasının gibi "Marcus Iulius Philippus" tur.¹⁷² Henüz yedi yaşında iken babası tarafından Caesar'lığa yükseltilmiş ve "Princeps Iuventutis" ünvanı verilmiştir. Adı böylelikle "Marcus Iulius Philippus Nobilissimus Caesar" olmuştur.¹⁷³

10 yaşlarında da Augustus'luğa yükseltilerek imparatorluğa ortak olan II. Philippus, 249 yılının Eylül/Ekim aylarında babasının Verona'da Traianus Decius'a karşı yaptığı savaşta öldürüldüğü haberinin alınması üzerine hassa alayı tarafından Roma'daki karargahta öldürülmüştür.¹⁷⁴

II. Philippus'un (M.S. 247-249) sikkeler üzerinde geçen isimleri şöyledir:

M IVL PHILIPPVS CAES

IMP M IVL PHILIPPVS AVG

IMP PHILIPPVS AVG¹⁷⁵

Pisidia Antiocheia'sı sikkeleri üzerinde imparator II. Philippus (M.S. 247-249) şua taçlı ve sakallı olarak betimlenmiştir.

5.1.1.16. TRAIANUS DECIUS (M.S. 249-251) (kat.38, lev.IV, res.38)

M.S. 190 yılında Budalia'da (Aşağı Moesa) doğmuştur. Tam adı "C. Messius Quintus Decius Valerianus" tur.¹⁷⁶ M.S. 249 yılında Herennia Cupressenia Etruscilla¹⁷⁷ ile evlenmiştir. Decius Verona'da Philippus Arabs'ı yendikten sonra Roma'ya gelmiş, imparatorluğu senato

¹⁶⁹ RE XV-1, 1931, 1244 vd., 9. (Wittig).

¹⁷⁰ Baydur 1998,75.

¹⁷¹ Tulay 2001, 162.

¹⁷² RE X-1, 1918, 770 vd., 387.

¹⁷³ Kienast 1990, 198-199.

¹⁷⁴ Akşit 1970, 124.

¹⁷⁵ Tulay 2001, 162.

¹⁷⁶ RE XV-1, 1931, 1244 vd., 9. (Wittig).

¹⁷⁷ RE VI-1, 1907, 730.

tarafından kabul edilince de “Traianus” adını almıştır. Böylece adı “İmperator Caesar C. Messius Quintus Decius Traianus” olmuştur.¹⁷⁸

İmparatorluk yıllarının büyük bir bölümünü Gothlar’a karşı savaşmak için Balkanlar’da geçirmiştir. M.S. 251 yılında oğlu Herennius Etruscus¹⁷⁹ ile tuzağa düşürülüp birlikte öldürülmüştür. Traianus Decius’un imparatorluğu sırasında en çok bilinen olayı Hristiyanlara karşı yaptığı zulümdür.¹⁸⁰

Sikkeler üzerinde Traianus Decius’un (M.S. 249-251) adı şu şekilde geçmektedir:

IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG

IMP TRAIANVS AVG DECIVS¹⁸¹

Pisidia Antiocheia’sı sikkeleri üzerinde imparator Traianus Decius (M.S. 249-251) olgun yaşlarda, şua taçlı ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.17. VOLUSIANUS (M.S. 251-253) (kat.39-40, lev.IV, res.39-40)

M.S. 230 yılında dünyaya gelen Volusianus, Trebonianus Gallus ile Afinia Gemina Baebiana’nın oğludur.¹⁸² Babası Trebonianus Gallus¹⁸³ kendisini imparator ilan ettikten sonra Traianus Decius’un oğlu Hostilianus’u¹⁸⁴ Augustus’luğa yükseltmiş, kendi oğlu olan Volusianus’u da Caesar’lığa yükselttikten bir süre sonra da Augustus’luğa yükseltmiştir. Böylece Roma’da Hostilianus vebadan ölünceye kadar üç Augustus birlikte hüküm sürmüşlerdir.¹⁸⁵

Volusianus ve babası Trebonius Gallus’un iki yıl süren saltanatları felaket ve talihsizliklerle geçmiştir. Bu süre içinde Persler tekrar Mezopotamya’yı işgal edip yağmaladıktan sonra geri çekilmişler, Goth’lar ise Tuna’yı geçerek Moesia ve Trakya şehirlerini talan etmişlerdir.¹⁸⁶ M.S. 253 yılı yazında Goth akınlarını bölgenin eyalet valisi M. Aemilius Aemilianus’un¹⁸⁷ püskürtmesi üzerine askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir. Bu haberi alan Trebonius Gallus ve oğlu Volusianus, Aemilianus’la Roma’nın kuzeyinde yer alan Interamna’da karşılaşmışlar askerlerinin Aemilianus’un tarafına geçmesi sonucunda da savaşı kaybedip öldürülmüşlerdir.¹⁸⁸

¹⁷⁸ Akşit 1970, 125.

¹⁷⁹ RE XV-1, 1931, 1284 vd., 10. (A. Stein).

¹⁸⁰ Tekin 1994, 40.

¹⁸¹ Tulay 2001, 203.

¹⁸² RE VIII-A2, 1958, 1996, 65. (R. Hanslik).

¹⁸³ RE VIII-A2, 1958, 1984 vd., 58. (Groag).

¹⁸⁴ RE XV-1, 1931, 1285 vd., 11. (Wittig).

¹⁸⁵ Akşit 1970, 129-130.

¹⁸⁶ Akşit 1970, 131.

¹⁸⁷ RE I-1, 1893, 545, 24. (E. Kiebs).

¹⁸⁸ Akşit 1970, 131.

Volusianus'un (M.S. 251-253) sikkeler üzerinde adı şu şekildedir:

C VIBIO VOLVSIANO CAES
IMP C VOLVSIANO AVG
VOLVSIANO PIVS P AVG¹⁸⁹

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde imparator Volusianus (M.S. 251-253) şua taçlı ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.18. AEMİLİANUS (M.S. 253) (kat.41, lev.IV, res.41)

M.S. 207 yılında dünyaya gelen M. Aemilius Aemilianus¹⁹⁰, Trebonius Gallus'un iktidarlığı sırasında Moesia valisiydi. Oradayken Goth'lara karşı zafer kazanması üzerine M.S. 253 yılında askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir.¹⁹¹

İmparatorluğu çok kısa süren Aemilianus, Roma'ya döndükten sonra Rhen Bölgesi'nde bulunan ve askerleri tarafından imparator ilan edilen Valerianus ile çarpışmak için yola çıktığında kendi askerleri tarafından Spoletium yakınlarında öldürülmüştür.¹⁹²

Sikkeler üzerinde Aemilianus'un (M.S. 253) adı şu şekildedir:

IMP AEMILIANVS PIVS FEL AVG
IMP CAES AEMILIANVS PF AVG¹⁹³

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Aemilianus (M.S. 253) şua taçlı ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.19. I. VALERİANUS (M.S. 253-260) (kat.42-43, lev.IV-V, res.42-43)

M.S. 200 yılında dünyaya gelen Valerianus'un tam adı "Publius Licinius Valerianus"tur.¹⁹⁴ Kendi ordusu tarafından imparator seçilen ve Aemilianus'un ölümüyle senatonun da desteğini alan Valerianus'a "Pontifex Maximus", "Pater Patriae" ünvanları verilmiştir.¹⁹⁵

Ordusu tarafından imparator ilan edilen Valerianus, oğlu Gallienus'u (M.S. 253-268) kendisine ortak imparator yapmıştır. Bu durum senato tarafından da kabul edilmiştir.¹⁹⁶

Valerianus'un imparatorluğu süresinde imparatorluğun her yanında istilalar nedeniyle huzursuzluklar sürmekte; Persler güneyden, Gothlar ise kuzeyden Küçük Asya kentlerini

¹⁸⁹ Tulay 2001, 211.

¹⁹⁰ RE I-1, 1893, 545, 24. (E. Kiebs).

¹⁹¹ Tekin 1994, 41.

¹⁹² Akşit 1970, 132.

¹⁹³ Tulay 2001, 11.

¹⁹⁴ RE XIII-1, 1926, 488 vd., 173. (L. Wickert).

¹⁹⁵ Kienast 1990, 212.

¹⁹⁶ Özsaıt 1982, 341.

yağmalamaya başlamışlardır. Persler'e karşı bir sefer düzenleyen Valerianus, Edessa'da Pers Kralı Şappor tarafından esir alınmıştır. İmparator Valerianus'un esir alınması Roma'da büyük yankılar uyandırmış, Persler arasında da büyük bir sevince neden olmuştur.¹⁹⁷

Ölüm tarihi kesin olarak bilinmeyen fakat Gundesaopor'da öldüğü bildirilen¹⁹⁸ Valerianus'un (M.S. 253-260) sikkeler üzerindeki isimleri şu şekildedir:

IMP C P LIC VALERIANVS AVG

IMP VALERIANVS AVG

IMP VALERIANVS P AVG

VALERIANVS PIF AVG¹⁹⁹

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde İmparator Valerianus (M.S. 253-260) şua taçlı ve toga giymiş olarak betimlenmiştir.

5.1.1.20.GALLIENUS (M.S. 253-268) (kat.44, lev.V, res.44)

P. Licinius Egnatius Gallienus, M.S. 218 yılında Milano'da doğmuştur.²⁰⁰ Babası Valerianus tarafından ortak imparator ilan edilen Gallienus, zamanının çoğunu Germen kabileleriyle mücadele ederek geçirmiştir. Babası Valerianus'un Persler'in eline esir düşmesinden sonra tek başına imparator olmuştur.²⁰¹ İmparatorluğu yıllarında askeri ve idari alanda yapmış olduğu reformlar kendinden sonraki imparatorlar için temel oluşturmuştur.

Gallienus'un (M.S. 253-268) sikkelerde geçen isimleri şu şekildedir:

IMP CAES GALLIENVS AVG

GALLIENVS AVG

IMP GALLIENVS AVG

IMP C P LIC GALLIENVS AVG

IMP GALLIENVS P F AVG GER

GALLIENVS PIVS AVG²⁰²

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Gallienus (M.S. 253-268) şua taçlı ve sağa dönük olarak sadece tek bir sikkede görülmektedir.

¹⁹⁷ Akşit 1970, 135-136.

¹⁹⁸ Akşit 1970, 136.

¹⁹⁹ Tulay 2001, 208.

²⁰⁰ RE VII-1, 1910, 669.

²⁰¹ Tekin 1994, 41.

²⁰² Tulay 2001, 87.

5.1.1.21. II. CLAUDIUS GOTHICUS (M.S. 268-270) (kat.45, lev.V, res.45)

10 Mayıs 214 yılında İlyricum'da dünyaya gelen II. Claudius, M.S. 268 yılının Eylül ayında "Pater Patriae", "Pontifex Maximus", ve "Augustus" ünvanlarını alarak imparator olmuştur. Asıl adı Marcus Aurelius Gothicus Claudius'tur.²⁰³ M.S. 268 yılında askerler tarafından imparator ilan edilen II. Claudius'un iyi bir askeri deneyimi bulunmaktaydı. İmparator olduktan sonra doğuda Gothlar üzerine yürüyerek, 269 yılında Naissus (Niş) yakınlarında Goth'ları kesin bir yenilgiye uğratmıştır.²⁰⁴ Bu başarısından dolayı Claudius, "Gothicus Maximus" ünvanını almıştır.²⁰⁵ Senato ve halk tarafından çok sevilen Claudius, M.S. 270 yılında veba hastalığından ölmüştür.

Sikkeler üzerinde II. Claudius Gothicus'un (M.S. 268-270) adı IMP C CLAVDIVS AVG olarak geçer.²⁰⁶

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde II. Claudius (M.S. 268-270) şua taçlı ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.22.FLORIANUS (M.S. 276) (kat.46, lev.V, res.46)

Doğum yeri ve ailesi hakkında kesin bir bilgi bulunmayan M. Annius Florianus,²⁰⁷ senatodan onay almaksızın kendini imparator ilan etmiştir. Bu durum yeni bir iç savaşa neden olmuştur. Suriye ve Mısır başta olmak üzere doğu eyaletleri Florianus'u tanımayıp Probus'un²⁰⁸ imparator olmasını istemişler ve Probus'u imparator ilan etmişlerdir. Florianus, Probus'la savaşmak için ordusunu Tarsus'a sevk etmiş, iklim şartları ve hastalıktan dolayı cesareti kırılan Florianus'un ordusu savaşmak istememiş ve en kolay yolu seçerek Florianus'u M.S. 276 yılında Tarsus'da öldürmüşlerdir.²⁰⁹ Florianus ancak üç ay hüküm sürebilmiştir.

Florianus'un (M.S. 276) adı sikkeler üzerinde "IMP CAE PHELLBIALIAN" olarak geçer.²¹⁰

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Florianus (M.S. 276), şua taçlı ve sağa dönük olarak betimlenmiştir.

²⁰³ RE II-2, 1896, 2458 vd., 82. (W. Henze).

²⁰⁴ Baydur 1998, 83.

²⁰⁵ Akşit 1970, 160.

²⁰⁶ Tulay 2001, 55.

²⁰⁷ RE I-2, 1894, 2266, 46. (P. Von Rohden).

²⁰⁸ RE II-2, 1896, 2516 vd., 194. (W. Henze).

²⁰⁹ Akşit 1970, 183.

²¹⁰ Tulay 2001, 85.

5.1.1.23. I. LICINIUS (M.S. 308-324) (kat.47-48, lev.V, res.47-48)

M.S. 265 yılında Dacia'da doğan Licinius'un tam adı "Valerius Licinianus Licinus" tur.²¹¹ Licinius ortak imparatorluk yaptığı Büyük Constantinus²¹² (M.S. 307-337) ile M.S. 313 yılında Milano Fermanı'nı yayınlamıştır. Bu fermanla Hristiyanların var olan düzeni bozmamak koşuluyla ibadetlerini serbestçe yapabilecekleri, ayrıca daha önce kendilerinden zorla alınmış ev ve kiliselerini hiçbir tazminat ödemediği bildirilmiştir.²¹³

M.S. 324 yılında Constantinus ile Licinius'un arası açılmış, Hadrianopolis ve Krysopolis'de Constantinus'a yenilen Licinius²¹⁴, bir suikast sonucu öldürülmüştür.²¹⁵

Licinius'un (M.S. 308-324) adı sikkeler üzerinde;

IMP LICINIVS AVG

IMP LICINIVS PF AVG

IMP CAE P F LICCA olarak geçmektedir.²¹⁶

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Licinius (M.S. 308-324) şua taçlı ve togalı sağa dönük olarak betimlenmiştir.

5.1.1.2. Ön Yüzde Yer Alan Yazılar

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinin ön yüzlerinde yer alan portrenin etrafında, sikkenin dairevi yapısına uygun olarak kısaltma olarak verilmiş imparator veya imparatoriçenin adı ve almış olduğu ünvanlar yer almaktadır. Sikkeler üzerindeki imparator adından sonra genel olarak kullanılan kısaltmalar şunlardır:

IMP	İmperator
C	Caesar (Caesar soyundan olan imparator)
CAES	Caesar (Caesar Soyundan olan imparator)
AVG	Augustus (Ulu, Yüce, Temiz İmparator)
IVL	Iulius soyundan olan
TR P	Tribunica Potestate (Devletin sivil idaresinin gücü yada halk meclisinin dokunulmaz gücünün başı)
COS	Consül (Roma'da en büyük devlet memurluğu)
P P	Pater Patriae (Vatanın Babası)
P M	Pontifex Maximus (En büyük baş rahip)

²¹¹ RE XIII-1, 1926, 222 vd., 31. (O. Seeck).

²¹² RE IV-1, 1900, 1014 vd., 2. (Cohn).

²¹³ Özsait 1982, 347.

²¹⁴ Özsait, 1982, 348.

²¹⁵ Tekin 1994, 42.

²¹⁶ Tulay 2001, 130.

P	Pius (Dindar)
F	Felix (Mutlu) ²¹⁷

Genellikle, IMP, TR P ve COS kısaltmalarından sonra Roma rakamıyla, bu unvanın kaçınıcı kez alındığı gösterilmiştir.

Sikkeler üzerinde ayrıca imparator isimleri de kısaltma olarak verilmiştir.

M	Marcus
AVR	Aurelius
SEP./SEPT	Septimius
ANT	Antoninus
L	Lucius
P	Publius
PERT	Pertinax

5.2. Arka Yüz Betimlemeleri

5.2.1. Arka Yüzde Yer Alan Figürler

5.2.1.1. REMUS VE ROMULUS (kat.18-27-28-44, lev.II-III,V. res.18-27-28-44)

Romulus,²¹⁸ Roma devletinin efsanevi kurucusu, Remus²¹⁹ da öldürdüğü ikiz kardeşidir. Romalılar devletin geçmişini çok eskilere götürmek amacıyla bazı efsaneleri ortaya atmışlar ve yerine göre bu efsaneleri de gerçekmiş gibi yansıtmışlardır.²²⁰

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinde sıkça karşılaştığımız Remus ve Romulus'u dişı bir kurt tarafından emzirilirken birçok sikkede görmekteyiz.

²¹⁷ Gür 1976, 11-12.

²¹⁸ RE I-A1, 1914, 1074 vd. (Rosenberg).

²¹⁹ RE I-A1, 1914, 597-598. (Rosenberg).

²²⁰ Efsane için bkz; Erhat 1999, 121.

5.2.1.2. MEN (kat.5-7-8-13-14-21, lev.I-II, res. 5-7-8-13-14-21)

Men'in adı Frigce'de "Man" ya da "Manes", Latince'de ise "Mensis'tir.²²¹ Men'e ait kitabelerin, sikkelerin ve diğer eserlerin en çok Frigya Bölgesi'nde ele geçmesinden dolayı Men, Frigler'in Ay Tanrısı olarak kabul edilebilir.²²²

Geniş bir bölgeye yayılmış olan Men kültüründe tanrı, en çok tapınım gördüğü Frigya Bölgesi'nde yerli halk giysisi ile tasvir edilmiştir. Tanrı bir Frig kıyafeti olarak kabul edilen yüksek kemerli chiton ve sağ omuz üzerinde toka ile tutturulan manto giymektedir. Ayaklarında yüksekçe bir ayakkabı, başında ise Frigler'e özgü yüksek ama dik durmayan bir başlık giymektedir.²²³ Daima sakalsız ve çoğunlukla omuzlarına dek inen uzun saçlı genç biri olarak betimlenen Tanrı Men, çoğu defa sağ elinde bir çanak, çam kozalağı, küre ya da Nike, bazen de Tropaion²²⁴ tutmaktadır. Öteki eliyle de mızrağa dayanan Men'in her iki omzunun gerisinde hilal vardır. Men'in yanında horoz bulunur. Men ya horozun üzerindedir ya da horoz ayaklarının dibindedir. Sol ayağını ise bir boğa başının üzerine basmaktadır.²²⁵

Men'in aynı zamanda vahşi hayvanların tanrısı, mezarların koruyucusu, sağlık ve kehanet tanrısı olduğuna da inanılırdı. Tanrı'nın Askaenos, Karou, Uranios, Phosphoros, Hosios, Tyrannos ve Dikaios gibi lakapları da vardır.²²⁶

Pisidia Antiocheia'sı sikkeleri üzerinde sıkça karşılaştığımız Men, genelde ayakta durur şekilde cepheden, bir elinde mızrak, diğer elinde Victoria tutar şekilde giyimli ve Frig şapkalı olarak betimlenmektedir. Omuzları üzerinde hilal , mızrağının yanında da horoz yer almaktadır.

5.2.1.3.CERES (kat.37, lev.IV. res.37)

Yunan bereket tanrıçası Demeter'in Roma'daki karşılığı olan Ceres²²⁷, Latince "toprakta bitmek" anlamına gelen bir kökten türemiştir. Ceres'in Roma mitolojisine girişi şu şekilde olmuştur: Efsaneye göre, Etrüskler'in yeni kurulan Roma Cumhuriyeti'ne saldırmaları sonucunda kentte kıtlık baş göstermiş, bunun üzerine de Romalıların Sibylle kitaplarına

²²¹ RE XV-1, 1931, 689 vd. (Schwabe).

²²² Erzen 1953, 1.

²²³ Karamut 1989, 177.

²²⁴ Tropaion; dönüşü veya savaşta kazanılan zaferi kutlamak için dikilen anıt. Genellikle uzunca bir kütük üzerinde asılı duran düşmana ait askeri teçhizat şeklinde betimlenir (Tekin 1997,138).

²²⁵ Erzen 1953, 6-7.

²²⁶ Özsaıt 1985, 144.

²²⁷ RE III-2, 1899, 1970 vd. (Wissowa).

başvurması üzerine Demeter ve Dionyssos kültünün Roma'ya alınması gerektiği öğütlerini almışlar ve M.Ö. 496 yılında Aventius Tepesi'ne Ceres Tapınağı'nı yapmışlardır.²²⁸

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Ceres, bir elinde meşale ile koşar şekilde tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır. Ceres bu sikke üzerinde muhtemelen kaçırılan kızını ararken betimlenmiştir.

5.2.1.4. FORTUNA (kat. 11-12-16-17-32, lev.I-II-III, res.11-12-16-17-32)

Romalıların en çok korktukları, en çok tapındıkları tanrıça kör talihi simgeleyen Fortuna'dır²²⁹. Şehir tanrıçası olarak da tapınım gören Fortuna, Yunan tanrıçası Tyche ile bir tutulmuştur.²³⁰ Şansı ve kör talihi simgeleyen Fortuna elinde bazen bir dümen (insanların hayatını yönettiği için) bazen de bereket boynuzu, patera,²³¹ ve zeytin dalı tutar şekilde çoğu zaman kör olarak tasvir edilir.

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkeleri üzerinde de çeşitli şekillerde Septimius Severus'tan Maximinus Thrax'a kadar olan zaman dilimi içerisinde görülür.²³² Fortuna sikkeler üzerinde giyimli, bir elinde bereket boynuzu diğer elinde patera veya bir dal tutar şekilde betimlenmiştir.

5.2.1.5. VICTORIA

Zaferin kişileştirilmiş şekli olan Victoria²³³, Yunan Tanrıçası Nike'nin Roma'daki karşılığıdır. Kanatlı, hızla uçan bir kız olarak betimlenen Victoria²³⁴ sikkeler üzerinde yalnız olabildiği gibi, bir tanrı veya tanrıçayı da onurlandırırken de görülebilir. Zafer kazanmış olan bazı imparatorlar da Victoria tarafından onurlandırılırken betimlenmişlerdir.

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde Victoria, bazen tek başına (kat.19-23-24, lev.II-III, res. 19-23-24), bazen tanrı Men'in elinde (kat. 5-7-8-13-14-21, lev.I-II, res.5-7-8-13-14-21) bazen de imparator ile el sıkışırken (kat.33, lev.IV, res.33) betimlenmiştir.

5.2.1.6. GENIUS (kat.6-10-20, lev.I-II, res.6-10-20)

Latince ruh, deha, yetenek, varlık, yaşamın esası demektir. İnsanların doğarken onlarla birlikte doğduklarına inanılan tanrılaştırılmış bilinçtir.²³⁵

²²⁸ Grimal 1976, 132.

²²⁹ RE VII-1, 1910, 12 vd. (W.F. Otto).

²³⁰ Erhat 1999, 114.

²³¹ Patera: Keçe biçiminde saplı, derinliği az, ayaksız içki kabıdır. Kulplu ya da kulpsuz olan pateralar resmi ve dini törenlerde tanrılar adına içki içmek, yere şarap dökmek için kullanılmıştır (Saltuk 1997, 137).

²³² Özsaıt 1985, 146.

²³³ RE VIII-A2, 1958, 2501 vd. (St. Weinstock)

²³⁴ Grimal 1976, 542.

²³⁵ Tulay 2001, 88.

İnsandaki Genius²³⁶ onu canlı, neşeli ve iyimser tutan bir güçtür. İmparatorluk çağında, imparatorun Genius'undan korkular, güçlü bir varlık sayılır ve imparator nasıl öbür insanlar üzerine egemense, bu Genius'un da diğer bütün Genius'lara hükmettiğine inanılırdı. Zamanla Genius insanda ölmeyen, ölümden sonra da varlığını devam ettiren tinsel bir varlık sayılmıştır.²³⁷

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinde Genius bir elinde patera, diğer elinde bereket boynuzu tutar şekilde tasvir edilmiştir.

5.2.1.7. ANTHİOS (kat.26, lev.III, res.26)

Pisidia Antiocheia'sı sikkelerinde, kent yakınlarındaki Anthios²³⁸ (Akçay) nehrinin kişileştirilerek verildiği bir örnekte, ırmak tanrısı Anthios yarı uzanmış şekilde ve bir elinde bereket boynuzu ile betimlenmiştir.

5.2.1.8. LABARIUM

Labarium, Roma askeri sancağına verilen isimdir.²³⁹ Ayrıca Constantinus I'in, Maxentius'a karşı yaptığı savaştan önce sancakların ucuna koyduğu haç biçimli ve çelenk içinde İsa'nın monogramını taşıyan dini sembole verilen addır.²⁴⁰

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinin arka yüzlerinde en fazla karşımıza çıkan ve Pisidia Antiocheia'sının adeta asker kökenli bir koloni kenti olduğunun ispatlayan bu motif, genellikle ortadaki alay sancağının her iki yanında sivri bir kaide üzerine üst üste konulmuş üç yuvarlak gibi betimlenmekte olup üzerlerinde çoğu kez kartal yer almaktadır. Genellikle ortada lejyoner sancağının her iki yanında görülen labariumlar (kat.31-35-38-39-40-41-42-43-45-46-47-48, lev.III-IV-V, res.31-35-38-39-40-41-42-43-45-46-47-48) bir örnekte kenarda tek olarak kartallar ile beraber betimlenirken (kat.1, lev.I, res.1) başka bir örnekte de ortada yer alan imparator tarafından tutulurken (kat.36, lev.IV, res.36) betimlenmiştir.

5.2.1.9. ÇİFTÇİ FİGÜRÜ (kat.2-4-29, lev.I-III, res.2-4-29)

Pisidia Antiocheia'sı kentinin oldukça verimli bir araziye sahip olması sikkeler üzerine de yansımıştır. İmparator Titus (M.S. 79-81), III. Gordianus (M.S. 238-244) ve Tiberius (M.S.14-37) dönemine ait sikkelerin arka yüzünde bir çiftçinin öküzü ile tarlasını sürme sahnesi betimlenmiştir.

²³⁶ RE VII-1, 1910, 1155 vd. (W.F. Otto).

²³⁷ Erhat 1999, 116.

²³⁸ RE I-2, 1894, 2378. (Hirschfeld).

²³⁹ RE XII-1, 1924, 240 vd. (Grosse).

²⁴⁰ Tulay 2001, 125.

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinin arka yüzünde ayrıca sola doğru şahlanan at üzerinde bir imparator betimi (kat.22, lev.II, res.22), noktalı bordür içerisinde çift bereket boynuzu ve ortasında Cadiceus (kat.25, lev.II, res.25), Philippus Arabs (M.S. 244-249) dönemine ait sikkenin arka yüzünde de bir amphora yer almaktadır.(kat.34, lev.IV, res.34) Ayrıca Vespasianus (M.S.69-79) dönemine ait sikkenin arka yüzünde de iki labarium arasında kanatlarını açmış bir kartal yer almaktadır. (kat.3, lev.I, res.3).

5.2.2. Arka Yüzde Yer Alan Yazılar

Roma İmparatorluğu'nda senato ve imparator tarafından darp edilen sikkelerin yanında bazı şehirler ve dost prenslikler tarafından basılmış sikkeler de mevcuttur. Şehir sikkesi olarak tanımlanan bu sikkeler sadece Anadolu, Yunanistan, Suriye, Mısır ve Afrika gibi doğu eyaletlerinde basılabilmekteydi. Ön yüzlerinde genelde imparator portresi yer alan bu sikkelerde, nadiren de olsa kendi şehirlerini simgeleyen resimler de kullanmışlardır. Her ne kadar bu sikkeler şehrin kendi adına da olsa, tıpkı imparator sikkelerinde olduğu gibi propaganda yapmaktaydı.²⁴¹

Pisidia Bölgesi'nde Roma'nın önemli bir kolonisi olan Pisidia Antiocheia'sı, şehir adına bastığı sikkelerde kendisine tanınmış olan bu ayrıcalığa yer vermiştir. Ön yüzde daima imparator portresi yer alırken, arka yüzde tanrıçalara ve şehrin simgelerine yer verilmiştir.

Pisidia Antiocheia'sı kent sikkelerinin arka yüzünde yer alan yazılar ve kısaltmalar şu şekildedir:

ANTIOC, ANTIOCH, ANTIOCHO, ANTIOCHEIA, ANTIOCHIEN	Antiocheia. Şehrin adının sikkeler üzerine değişik şekilde yazılışları
---	--

CA, CAES, CAESAR	Caesar. Caesar'ın adıyla onurlandırıldığını belirtir.
------------------	---

COL, COLONI, COLONIA, COLONIAE, CLA	Genelde askeri amaçlı olan, ele geçirilen yerlerde vatandaşların veya müttefiklerin yerleştiği iskan yerleri.
--	---

CERES	Bereket Tanrıçası
FORTVNA	Şehir, kader tanrıçası

²⁴¹ Bosch 1951, 67-68.

GENI	Genius, Koruyucu cin.
MEN	Frig kökenli ay tanrısı
S.R.	Senatus Romanus. Roma Senatosu'nun kısaltması.
VICTORİAE	Victoria. Roma zafer tanrıçası.

Katalog kısmında da görüleceği üzere, kentin ismi sikkeler üzerinde genelde bitişik olarak, ANTI COL, COL CAES ANTIOCH, ANTIOCH COLO, ANTIOCHE GE COL CAE, COLONIAE ANTIOCH, COLONIAE CAES ANTIOCH, ANTIOCH COLONIAE FORTVNA şeklinde geçmektedir.

KATALOG

- 1- Envanter No :-
Korunduğu Yer :-
Sikkenin Cinsi :-
Ölçüsü :Çap:- Ağırlık: 11,90 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "CAES.." yazısı; ortada imparator Augustus'un
sağa dönük portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda COL CAES yazısı, ortada alt alta AV. GVS.
TVS yazısı ve kenarlarda Labarium ve kartal yer almaktadır.
Dönemi :Augustus (M.Ö. 27-M.S. 14)
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.I, Tab.1, I,1.
- 2- Envanter No :-
Korunduğu Yer :-
Sikkenin Cinsi :-
Ölçüsü :Çap: - Ağırlık: 6,23 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "... AVG F AVGVST IMP..." yazısı; ortada
imparator Tiberius'un sola dönük portresi vardır.
ARKA YÜZ :Ortada öküzlerle çift süren bir figür yer almaktadır.
Dönemi :Tiberius (M.S.14 -37)
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.I, Tab.2, II,1.
- 3- Envanter No :-
Korunduğu Yer :-
Sikkenin Cinsi :-
Ölçüsü :Çap: - Ağırlık: 11,66 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IMP VESPASIANO CAESARI AVG COS
VII PP." yazısı, ortada sağa dönük imparator Vespasianus'un portresi yer almaktadır.
ARKA YÜZ :Ortada kanatları açık Roma Kartalı, kenarlarda labarium
yer almaktadır. Yazılar siliktir.
Dönemi :Vespasianus (M.S.69-79).
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.I, Tab.3, I, 3.
- 4- Envanter No :4653
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,2 cm. Ağırlık: 6,6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "T. CAES IMP PONT" yazısı, ortada;
imparator Titus'un defne çelenkli sağa dönük portresi vardır.
ARKA YÜZ :Üstte "AÑ" yazısı, altta darp yeri "COL" yer alır.
Ortada; bir çift öküzle çift süren bir figür vardır.
Dönemi :Roma-Titus-M.S. 79-81.
Ref. :Sear 1991, s.74, f.769; Krzyżanowska 1970, lev.I, tab.II

- 5- Envanter No :5419
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 25 mm. Ağırlık: 7,2 gr.
ÖN YÜZ :Çevrede “ANTONINVS AVG PIVS PP TRP COS III” yazısı, ortada; sağa dönük defne çelenkli imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “COLONIAE CAES ANTIOCH” yazısı, ortada; ayakta cepheden duran Men sağ elinde mızrak, sol elinde Victoria tutmaktadır. Mızrağın dibinde horoz yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Antoninus Pius-M.S. 138-161.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.II. tab.V, 1.
- 6- Envanter No :1308
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,01 cm. Ağırlık: 4,4 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “.....AVRELIV” yazısı, ortada; sağa dönük imparator büstü vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda zor okunabilen “ANTIOC COLO” yazısı,, ortada; ayakta sola duran Genius yer alır.
Dönemi :Roma-Commodus-180-192.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev. VI. tab.11,1.
- 7- Envanter No :2265
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,2 cm. Ağırlık: 7,2 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “.....COMMODO.....” yazısı, ortada sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “.....COL.....” yazısı, ortada; başı sola dönük sağ elinde mızrak sol elinde tropaion tutan Men yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Commodus-180-192.
Ref. :SNG 1999, Nr.74, taf.6.
- 8- Envanter No :1591
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,31 cm. Ağırlık: 24,3 gr
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES L SEP SEVERUS PER AVG” yazısı, ortada, sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “COL CAES ANTIOCH-SR” yazısı, ortada; sağa duran Victoria ve Mızrak Tutan Men yer alır.
Dönemi :Roma- Septimius Severus-193-211.
Ref. :Tekin 1994, lev. XXXII, 350.

- 9- Envanter No :1158
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap:.2,2 cm. Ağırlık: 5,3 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “L SEPT SEV PERT AVG” yazısı, ortada;
sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHIEN COL CA” yazısı, ortada;
ayakta sola duran Fortuna yer alır.
Dönemi :Roma- Septimius Severus-193-211.
Ref. :Sear 1991, s.209, f.2231.
- 10- Envanter No :801
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,21 cm. Ağırlık: 26,3 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “SEPT SEV PERT AVG IMP PP” yazıları,
ortada; sağa dönük imparator portresi yer alır.
ARKA YÜZ :Kenarda “GENUS COL ANTIOCH-SR” yazısı, ortada;
ayakta sola duran Genius yer alır.
Dönemi :Roma- Septimius Severus-193-211.
Ref. :
- 11- Envanter No :2222/2
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap:. 2,35 cm. Ağırlık: 6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda tam olarak okunamayan yazılar ve sağa dönük
imparator portresi vardır
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCH COL CA” yazısı, ortada; sola
duran Fortuna yer alır.
Dönemi :Roma- Septimius Severus-193-211
Ref. :Sear 1991, s.209, f.2231.
- 12- Envanter No :5188
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 23 mm. Ağırlık: 6,9 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “SEVERVS PIVS (?)” yazısı, ortada; sağa
dönük defne çelenkli ve sakallı imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHCE N COL CA...” yazısı, ortada;
ayakta sola dönük bir elinde dal, diğer elinde bereket boynuzu tutan Fortuna vardır.
Dönemi :Roma- Septimius Severus-193-211
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XV, Tab.17, 27.

- 13- Envanter No :1715
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,41 cm. Ağırlık: 27,9 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IVLIA AVGVSTA" yazısı, ortada; sağa dönük
imparatoriçe portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "COL CAES ANTIOCH-SR" yazısı, ortada;
sola duran mızrak ve Victoria tutan Men, solda horoz yer alır.
Dönemi :Roma-Iulia Domna.
Ref. : Krzyżanowska 1970, lev.XV, Tab.17, 30.
- 14- Envanter No :4794
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,5 cm. Ağırlık: 26,6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IVLIA AVGVSTA" yazısı, ortada;
imparatoriçenin sağa dönük portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "COL CAES ANTIOCH" yazısı, ortada; ayakta
sola duran sağ elinde mızrak sol elinde Victoria tutan Men, yanlarda "SR" harfleri yer alır.
Dönemi :Roma-Iulia Domna.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XV, Tab.17, 30.
- 15- Envanter No :2223/3
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,21 cm. Ağırlık: 4,6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IVLIA AVGVSTI" yazısı, ortada; sağa dönük
imparatoriçe portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "ANTIOCH GEN COL CES" yazısı, ortada;
sola duran elinde bereket boynuzu tutan Fortuna yer alır.
Dönemi :Roma-Iulia Domna
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XV, Tab.17, 27, III.
- 16- Envanter No :815
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,1 cm. Ağırlık: 5,3 gr
ÖN YÜZ :Kenarda "IVLIA.. .." yazısı, ortada; sağa dönük
imparatoriçe portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "ANTIOCH FORTUNA" yazısı, ortada; ayakta
sola duran Fortuna yer alır.
Dönemi :Roma-Iulia Domna.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XV, Tab.17, 27.

- 17- Envanter No :6138
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,31cm. Ağırlık: 5,4 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IVLIA AVGVSTA" yazısı, ortada; sağa dönük
imparatoriçe portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "ANTIOCHOEN COL CA.." yazısı, ortada;
ayakta sola dönük bir elinde dal, diğer elinde bereket boynuzu tutan Fortuna vardır.
Dönemi :Roma_Iulia Domna.
Ref. :Sear 1991, s.227, f.2424.
- 18- Envanter No :1791
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,28 cm. Ağırlık: 24,6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IMP CAES M AVR ANTONINVS" yazısı,
ortada sağa dönük imparator büstü yer alır.
ARKA YÜZ :Kenarda "COL CAES ANTIOCH-SR" yazısı, ortada;
Remus ve Romulus'u emziren kurt yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Caracalla-198-217.
Ref. :Sear 1991, s.246, f.2608.
- 19- Envanter No :1968/1
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,39 cm. Ağırlık: 25,9 gr
ÖN YÜZ :Kenarda "IMP CAE M AVR ANTONINVS AVG"
yazısı, ortada; sağa dönük imparator büstü vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "VICN COL ANTIOCH" yazısı,
yanda; "S-R" yazısı , ortada; sola duran Victoria yer alır.
Dönemi :Roma-Caracalla-198-217.
Ref. :
- 20- Envanter No :5076
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 22 mm. Ağırlık: 5,8 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "M. AVR ANTONINVS CAES" yazısı,
ortada; sağa dönük diademli imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "ANTIOCH GENIO COL CAES" yazısı,
ortada; ayakta sola doğru Genius sol elinde bereket boynuzu sağ elinde dal tutuyor. Başında
kule vardır.
Dönemi :Roma-Caracalla-198-217.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XVII, Tab.17, 31.

- 21- Envanter No :62
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,3 cm. Ağırlık: 26,6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES SEP. GETA E AVG” yazısı,
ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCH COL CAES-SR” yazıları, ortada;
mızrak ve Victoria tutan ayakta sağa doğru duran tanrı Men figürü yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Geta-209-211.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXIII, Tab.18, 23.
- 22- Envanter No :636
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,31 cm. Ağırlık: 24 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES P SEPT GETA AVG” yazısı,
ortada; sağa dönük imparator portresi yer alır.
ARKA YÜZ :Kenarda “VIRT AVGG COL ANTIOCH-SR” yazısı,
ortada; at üzerinde imparator yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Geta-209-211.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXIV, Tab.19, 30.
- 23- Envanter No :2347
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,3 cm. Ağırlık: 21 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “ IMP CAES R SEPT GETA AVG” yazısı,
ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ VICTORIAE CE N H COL ANTIO- SR”
yazısı, ortada; sağa duran Victoria yer alır.
Dönemi :Roma-Geta-209-211.
Ref. :
- 24- Envanter No :1480/7
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,23 cm. Ağırlık: 25,6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES P SEPT GETA AVG...” yazısı,
ortada; sağa dönük imparator büstü vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “VICTORIA ANTIOCH-SR” yazısı, ortada;
sola ayakta duran Victoria yer alır.
Dönemi :Roma-Geta-209-211.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXIV, Tab.19, 26.

- 25- Envanter No :4187
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 1,9 cm. Ağırlık: 3,2 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “ANTONINVS PIVS FELIX” yazısı, ortada;
diademli sağa dönük imparator portresi vardır. Ölümünden sonra basılmıştır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCH- COLON” yazıları noktalı
bordürle çevrili çift bereket boynuzu ve ortasında Cadiceus yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Elagabalus-218-222
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXVIII, Tab.23, 13.
- 26- Envanter No :825
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,6 cm. Ağırlık: 13,1 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IM CMA SEV ALEXANDER” yazısı,
ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTHOS-ANTIOCH COL” yazısı, ortada;
sola oturan bir elinde bereket boynuzu ile kişileştirilmiş nehir tanrısı Anthios yer alır.
Dönemi :Roma-Severus Alexander-222-235.
Ref. : Krzyżanowska 1970, lev.XXVIII, tab.23, 4.
- 27- Envanter No :462
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,15 cm. Ağırlık: 21 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES SEVER ALEXAN” yazısı, ortada;
sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “COL CAESAR ANTIOCH-SR” yazısı,
ortada; sağa doğru Remus ve Romulus’u emziren Kurt vardır.
Dönemi :Roma-Severus Alexander-222-235.
Ref. :
- 28- Envanter No :464
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,4 cm. Ağırlık: 25,3 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES MANT GORDIANVS AVG”
yazısı, ortada; sağa dönük imparator büstü vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ CAES ANTIOCH COL-SR” yazısı, ortada;
sağa duran Remus ve Romulus’u emziren kurt vardır.
Dönemi :Roma-III. Gordianus- 238-244.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXXVII, Tab.27, 79.

- 29- Envanter No :463
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,3 cm. Ağırlık: 25,1 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES M. ANT GORDIANVS AVG” yazısı, ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCH HCO-SR” yazısı, ortada; sağa doğru çift süren figür, üstte iki labarum yer alır.
Dönemi :Roma-III. Gordianus - 238-244.
Ref. : Krzyżanowska 1970, lev.XXXV, tab.27, 61.
- 30- Envanter No :607
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,21 cm. Ağırlık: 25,7 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG” yazısı, ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “CAESAR ANTIOCHIA COLONIA” yazısı, ortada; SR yazısı vardır.
Dönemi :Roma-III. Gordianus -238-244.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXVIII, Tab.27, 91.
- 31- Envanter No :2090/6
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,9 cm. Ağırlık: 12 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES M ANT GORDIAN VS AVG” yazısı, ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ CAES ANTIOCH COL –SR” yazısı, ortada; alay sancağı yanında iki labarium yer alır.
Dönemi :Roma-III. Gordianus-238-244.
Ref. :
- 32- Envanter No :2166/2
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,82 cm. Ağırlık: 13,2 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “ IMP CAES M ANT GORDIANVS” yazısı, ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “CBS ANTIO. FORTV.. CO. -SR” yazısı, ortada; ayakta duran uzun elbiseli Fortuna sağ elindeki bereket boynuzunu önündeki sunağa boşaltmaktadır. Sol elinde uzun bir asa vardır.
Dönemi :Roma-III. Gordianus-238-244.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXXIV, tab.27, 40.

- 33- Envanter No :6043
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 3,41cm. Ağırlık: 26,2 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG” yazısı, ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “CAES ANTIOCH COL-SR” yazısı, ortada; kaide üzerinde imparator karşısındaki şahıs ile el sıkışmaktadır. Ortada Victoria yer almaktadır.
Dönemi :Roma- III. Gordianus -238-244.
Ref. :SNG 1999, Nr.96, taf. 7.
- 34- Envanter No :64
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,6 cm. Ağırlık: 10.1 gr
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP M IVL PIILIPVS AV” yazısı, ortada; sağa dönük şua taçlı imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “COLONI ANTIOCHI” yazısı ortada Amphora yer alır.
Dönemi :Roma-Philippus Arabs-244-249
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XXXII, tab.27, 20.
- 35- Envanter No :65
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,7 cm Ağırlık: 11,7 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP AIVL PHIP VEP F AVG PM” yazısı, ortada; sağa dönük şua taçlı imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “COL CAESA ANTIOCH-SR” yazısı, ortada; iki labarium ortasında alay sancağı yer alır.
Dönemi :Roma-Philippus Arabs-244-249.
Ref. : SNG 1999, Nr.124, taf.9.
- 36- Envanter No :2328/2
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,6 cm. Ağırlık: 11 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “ IMP AI IVL PHILIPPVS PF AVG” yazısı, ortada; şua taçlı sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda CAESA ANTIOCHC. –SR” yazısı, ortada; iki labarium tutan imparator sağa bakmaktadır.
Dönemi :Roma- II. Philippus - 247-249.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XL, Tab.28,9.

- 37- Envanter No :2221/9
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,7 cm. Ağırlık: 9,9 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP AI IVL PHILIPPVS PF” yazısı, ortada;
şua taçlı sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “CERES ANTIOCI COL-SR” yazısı, ortada;
sola giden Ceres yer alır.
Dönemi :Roma- II Philippus - 247-249.
Ref. :
- 38- Envanter No :3132
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,4 cm. Ağırlık: 7,1 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP CAES TRAIAN DECIUS AV” yazısı,
ortada; şua taçlı sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHI COL-SR” yazısı, ortada; lejyon
sancağı ve yanında iki labarium yer alır.
Dönemi :Roma-Traian Decius-245-251.
Ref. :Sear 1991, s.402, f.4193.
- 39- Envanter No :6051
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,3 cm. Ağırlık: 7,5 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP C VIBAP CAL VOLVSSIANO” yazısı,
ortada; şua taçlı sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHIA-SR” yazısı, ortada; iki labarium
arasında lejyon sancağı yer alır.
Dönemi :Roma-Volusianus-251-253
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.LXV, Tab.32, 8.
- 40- Envanter No :1965/8
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,3 cm. Ağırlık: 5,9 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “IMP C VIP AP CAL VOLUSSIANO”
yazısı, ortada; şua taçlı sağa dönük imparator portresi yer alır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHIO CLA” yazısı, ortada; iki
labarium arasında lejyon sancağı yer alır.
Dönemi :Roma-Volusianus-251-253.
Ref. :SNG 1999, Nr.126, taf.9.

- 41- Envanter No :821/1
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,14 cm. Ağırlık: 5,8 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “ IMP C M AEM AEMILLIANO AVG” yazısı, ortada; şua taçlı imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHIO CLA-SR” yazısı, ortada; lejyon sancağı, yanlarda labarium yer almaktadır.
Dönemi :Roma-Aemilianus-253
Ref. :Sear 1991, s.425, f.4406. Krzyżanowska 1970, lev.XLVII, Tab.33, 4.
- 42- Envanter No :5517
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 20 mm. Ağırlık: 4,2 gr.
ÖN YÜZ :Çevrede “IMP CAER ASILLO VNAIR” yazısı, ortada; şua taçlı sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHIO” yazısı, altta “SR” harfleri; ortada; lejyon sancağı yanında iki labarium yer alır.
Dönemi :Roma-Valerianus-253-260.
Ref. : Krzyżanowska 1970, lev XLVII, tab.34, 8.
- 43- Envanter No :5537
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 21 mm. Ağırlık: 5,6 gr.
ÖN YÜZ :Çevrede “IMP CAE P AELLOVALEPIAN” yazısı, ortada; şua taçlı ve toga giymiş sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda “ANTIOCHI OCL H SR” yazısı, ortada; sancak ve kartal motifi yer alır.
Dönemi :Roma-Valerianus-253-260.
Ref. :Krzyżanowska 1970, lev.XLVII, Tab.34, 4.
- 44- Envanter No :572
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,9 cm. Ağırlık: 13,7 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda “.....CA GALIHNVS PIVS AV” yazısı, ortada, şua taçlı sağa dönük imparator portresi vardır
ARKA YÜZ :Kenarda “.....OSHICO” yazısı, ortada; Remus ve Romulus’u emziren kurt figürü yer alır.
Dönemi :Roma-Gallienus-253-268.
Ref. :Sear 1991, s.446, f.4601.

- 45- Envanter No :66
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,5 cm. Ağırlık: 8,4 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IMP CAES CLAUDIU" yazısı, ortada; sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "ANTIOCH CL-SR" yazısı, ortada; iki labarium arasında lejyoner sancağı yer alır.
Dönemi :Roma-Claudius II-268-270.
Ref. :Sear 1991, s.460, f. 4736.
- 46- Envanter No :1854
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 2,3 cm. Ağırlık: 6,2 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IMP CAEPHLLGIALI IAN" yazısı, ortada; şua taçlı sağa dönük imparator portresi yer alır.
ARKA YÜZ :Kenarda "ANTIOC HIOCLA-SR" yazısı, ortada; sancak yanında iki labarium yer alır.
Dönemi :Roma-Florianus-276.
Ref. :SNG 1999, Nr.126, taf.9.
- 47- Envanter No :5144
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 23 mm. Ağırlık: 5,7 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "V. IMP LICINIVS ALE...." yazısı, ortada; şua taçlı sağa dönük ve toga giymiş imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Kenarda "AN...HLCO" yazısı, altta "SR" harfleri, ortada; lejyon sancağı üzerinde kartal ve her iki yanda labarium yer alır.
Dönemi :Roma-Licinius Pater-308-324
Ref. :
- 48- Envanter No :5519
Korunduğu Yer :Konya Etnografya Müzesi.
Sikkenin Cinsi :Bronz
Ölçüsü :Çap: 22 mm. Ağırlık: 6 gr.
ÖN YÜZ :Kenarda "IMP CAES PF LICIA III" yazısı, ortada; şua taçlı ve toga giysili sağa dönük imparator portresi vardır.
ARKA YÜZ :Çevrede "ANTIOCH COL" yazısı, ortada; noktalı daire içinde iki labarium arasında sancak üzerinde kartal yer alır.
Dönemi :Roma-Licinius-308-324.
Ref. :SNG 1999, Nr.139, taf.10.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sikkeler, ticarete ve günlük alışverişlerde ödeme aracı olarak kullanılan ağırlığı ve içindeki maden miktarı devlet tarafından üzerine konan resim ve yazılarla garanti altına alınmış küçük madeni parçalardır. İlk kullanıldığı yıllarda alışverişi kolaylaştırmış olan sikkeler, üzerinden yıllar geçtikçe o devirdeki sosyal yaşantıyı, önemli olayları, dini inanışları, imparator ikonografilerini vermesi açısından daha değişik amaçlarla da ele alınmışlardır.

Tarihin en büyük ve en uzun soluklu devletlerinden biri olan Roma İmparatorluğu, ilk sikkesini M.Ö. III. yy. da; yani sikkenin icadından yaklaşık üç yüz yıl sonra, darp etmesine rağmen zengin örnekler ortaya koyabilmiştir. Roma, bir imparatorluk olmasına rağmen sürekli genişleyerek topraklarına kattığı bazı kent ve bağlı prensliklere de sikke basma hakkı vermiştir. Kentler, Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altında olduklarından onlara Roma İmparatorluğu'nun parasını kullanmak yerine kendi paralarını basmak hakkı ya da ayrıcalığı Roma İmparatorları tarafından verilmiştir. Bu nedenle şehirler, sikkelerin ön yüzüne Roma İmparatorunun portresi ile isim ve ünvanlarını koymuşlardır ya da koymak zorunda bırakılmışlardır. Arka yüzlerinde ise sikkeyi basan şehrin adı ile o şehrin kendi seçtiği tipler yer almıştır.

Konumuzu oluşturan Pisidia Antiocheia'sı da kendi adına sikke basabilen kentlerden biridir. Günümüzde Isparta İli'nin Yalvaç İlçesi sınırlarında yer alan ve Seleukos kralı I. Seleukos (ya da I. Antiochos) tarafından kurulan kent, esas önemini Augustus zamanında "Colonia Caesarea" adıyla yeniden kurulması ile almıştır. M.Ö 25 yılında Augustus tarafından Legion V Gallica ile Legion VII'nin veteranlarının buraya yerleştirilmesiyle kent, askeri bir koloniye dönüştürülmüştür. Konya Etnografya Müzesi'nde bulunan ve imparator Titus'dan başlayarak (M.S. 79-81), Licinius'a (M.S. 308-324) kadar inceleyebildiğimiz Pisidia Antiocheia'sı sikkeleri üzerinde bu iki durum açıkça görülmektedir. Ön yüzlerinde imparator betiminin yer aldığı sikkelerin arka yüzlerindeki COL CAES ANTIOCH gibi ibareler şehir adıyla birlikte şehrin statüsünü de göstermektedir. Ayrıca sikkelerin arka yüzünde sıkça kullanılan Labarium'larda kentin askeri ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Labariumlar üzerinde yer alan kartal motifi ile de ayrıca Roma İmparatorluğu'nun propagandası yapılmaktadır. Antiocheia sikkelerinde Roma'nın efsanevi kurucusu Romulus ve kardeşi Remus'un dişi bir kurt tarafından emzirilirken gösterildiği sahneler ile de devlete ve geçmişe olan bağlılık ortaya konmuştur. Yine sikkeler üzerinde sıkça karşılaşılan Men figürü de kentte yer alan Men Kutsal Alanı'nın varlığını kanıtlamaktadır.

Koloninin resmi dilinin Latince olması sikkeler üzerindeki lejantlara da yansımıştır. İmparator isimleri ve ünvanları ile birlikte kentin adı ve arka yüzde yer alan figürlerin isimleri hep Latince yazılmıştır. Elde bulunan sikke örneklerinden hareket ederek koloninin M.S. III. yy. da en doruk noktasına ulaştığını anlamaktayız. Kentin M.S. III. yy. ın sonlarında kurulan genişletilmiş Pisidia Eyaleti'nin metropolisi durumuna gelmesi ile bu döneme ait darp edilen sikke sayısında büyük bir artış olmuştur.

RESİMLER

Lev.I.

Res. 1

Res. 2

Res. 3

Res. 4

Res. 5

Res. 6

Res. 7

Res. 8

Res. 9

Res. 10

Res. 11

Res. 12

Res. 13

Res. 14

Res. 15

Res. 16

Res. 17

Res. 18

Res. 19

Res. 20

Res. 21

Res. 22

Lev. III.

Res. 23

Res. 24

Res. 25

Res. 26

Res. 27

Res. 28

Res. 29

Res. 30

Res. 31

Res. 32

Lev. IV.

Res. 33

Res. 34

Res. 35

Res. 36

Res. 37

Res. 38

Res. 39

Res. 40

Res. 41

Res. 42

Lev V.

Res. 43

Res. 44

Res. 45

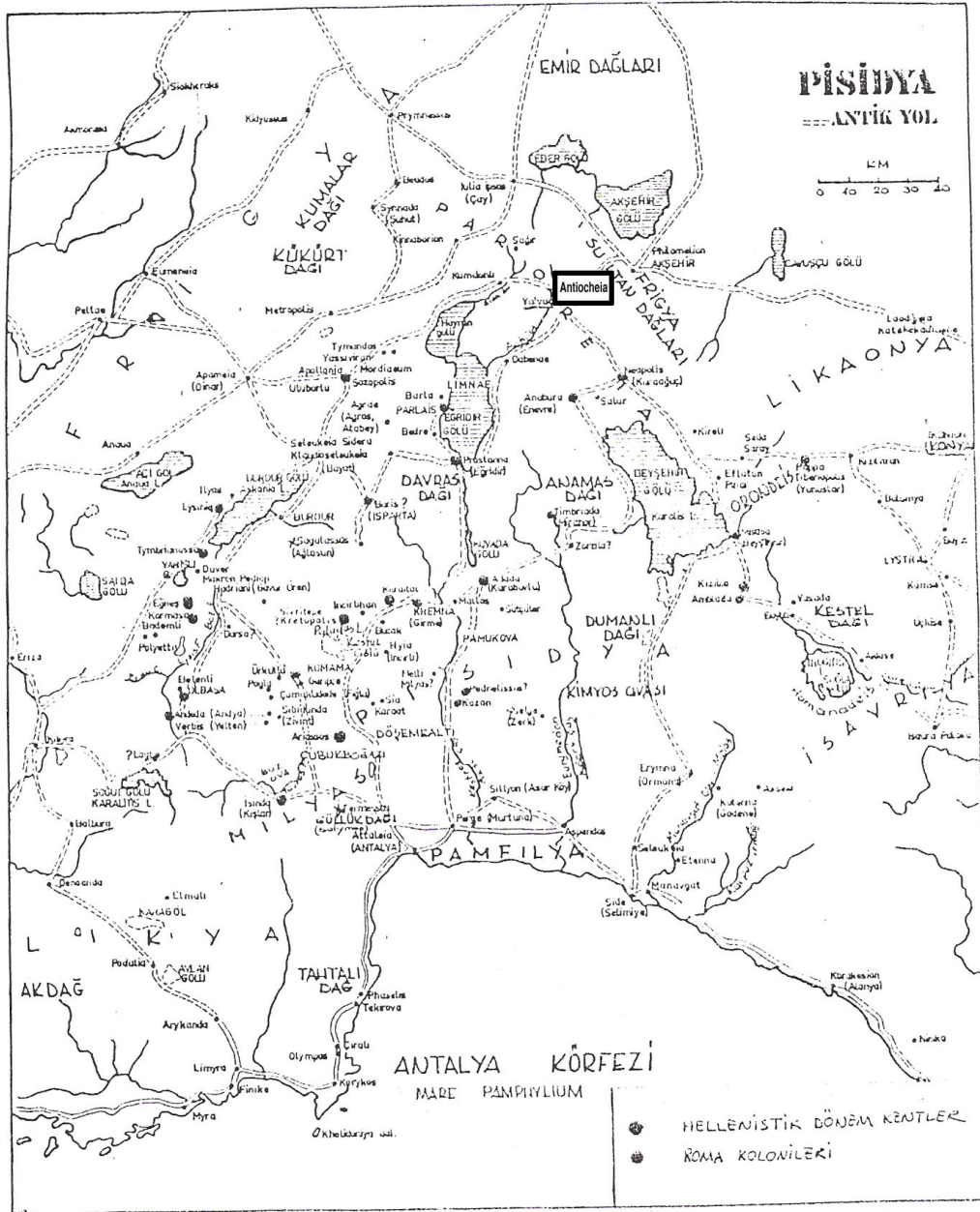
Res. 46

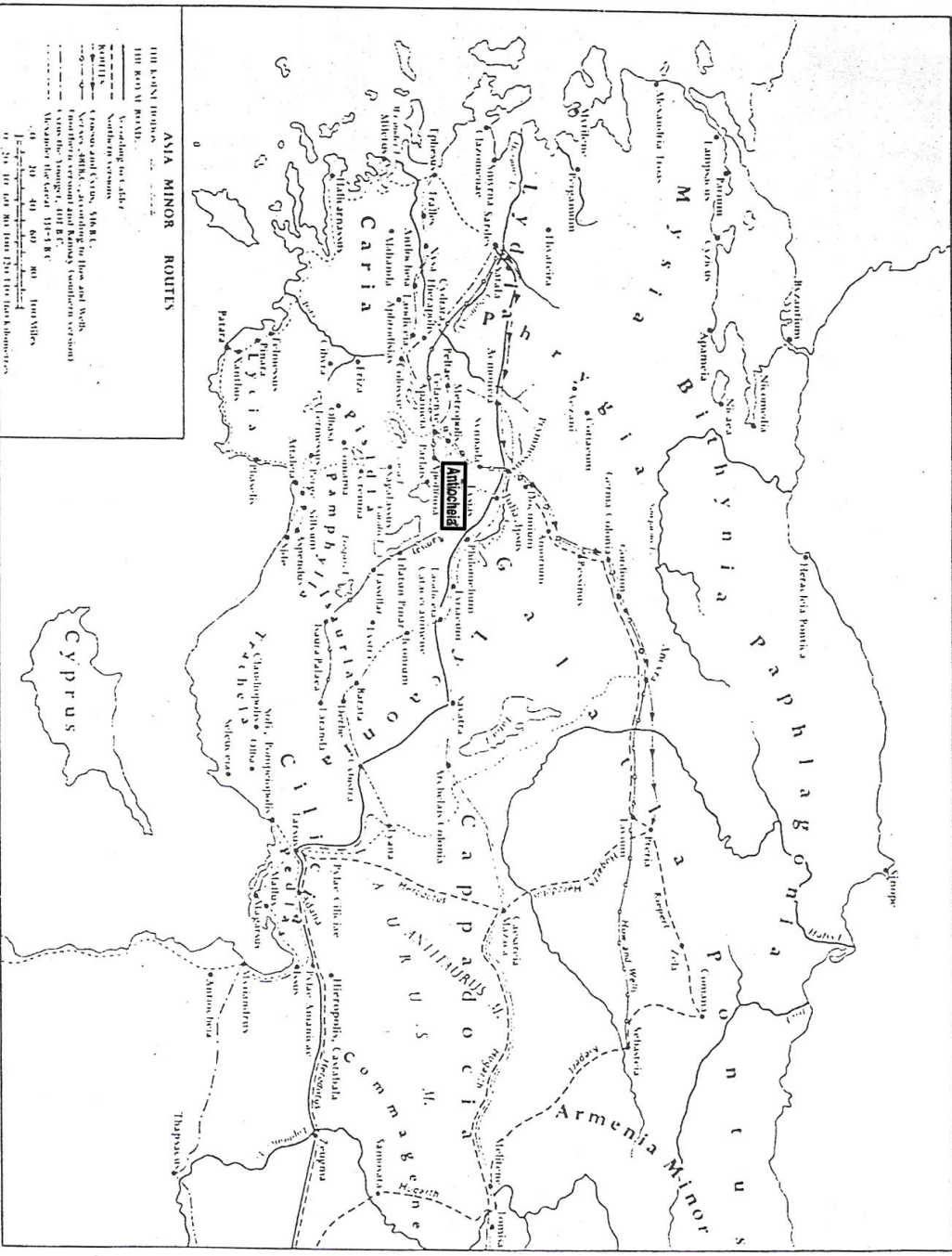
Res. 47

Res. 48

İlkeçğda Pisidya

ASIA MINOR ROUTES

The Roman Empire

THE ROMAN PROVINCES

According to Strabo

ROUTES

Solid lines

Dashed lines

Dotted lines

Arrows

Small squares

Small circles

Small triangles

Small diamonds

Small stars

Small crosses

Small squares with dots

Small circles with dots

Small triangles with dots

Small diamonds with dots

Small stars with dots

Small crosses with dots

Small squares with crosses

Small circles with crosses

Small triangles with crosses

Small diamonds with crosses

Small stars with crosses

Small crosses with crosses

Small squares with stars

Small circles with stars

Small triangles with stars

Small diamonds with stars

Small stars with stars

Small crosses with stars

Small squares with squares

Small circles with squares

Small triangles with squares

Small diamonds with squares

Small stars with squares

Small crosses with squares

Small squares with diamonds

Small circles with diamonds

Small triangles with diamonds

Small diamonds with diamonds

Small stars with diamonds

Small crosses with diamonds

Small squares with circles

Small circles with circles

Small triangles with circles

Small diamonds with circles

Small stars with circles

Small crosses with circles

Small squares with squares

Small circles with squares

Small triangles with squares

Small diamonds with squares

Small stars with squares

Small crosses with squares

Small squares with circles

Small circles with circles

Small triangles with circles

Small diamonds with circles

Small stars with circles

Small crosses with circles

Small squares with squares

Small circles with squares

Small triangles with squares

Small diamonds with squares

Small stars with squares

Small crosses with squares

Small squares with squares

Small circles with squares

Small triangles with squares

Small diamonds with squares

Small stars with squares

Small crosses with squares

Small squares with squares

Small circles with squares

Small triangles with squares

Small diamonds with squares

Small stars with squares

Small crosses with squares

Small squares with squares

Small circles with squares

Small triangles with squares

Small diamonds with squares

Small stars with squares

Small crosses with squares

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Miles

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Kilometers

Scale 1:1,000,000

From the Roman Empire

CYPRUS

Armenia Minor

Comagene

Antioch

Damascus

Bosporus

Constantinople

Byzantium

Corinth

Athens

Spartan

Argos

Corinth

Athens

Spartan

Argos

Corinth

Athens

Spartan

Argos

